NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13347

GALOP

Ezre Fininberg

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פאפולערע
ביבליאטעק

ע. פינינבערג

גאלאָפּ

סעריע בעלעטריסטיק—15 №

קאאפעראטיווער פארלאג
קולטור-ליגע

[8924 — 3.]

פּאָפּולערע ביבליאָטעק

ע. פינינבערג

גאָלאָפּ

פּראָפּעטאַריער פאַרלאַג
„קולטור-ליגע"
קיעוו—1926
PRINTED in U.S.S.R

№ 15 סעריע בעלעטריסטיק

מעלוכע - טרעסט „קיעוו - דרוק"
4-טע דרוק. וואַראָווסקע גאַס 42.
באַשט. № 618, געדרוקט 3000
(אקרהוויפסליט 13971 קיעוו)

I

באַם סקווער, וואָס געדיינקט אַלע פאַרנאַכטיקע ליבעס פון שמאָט, — סאָף־ווינטער דיזמאָלט, און שניי צעגייט אַף אַלייען פון סקווער, — באַ אייזערנע שטאַכעטן פון סקווער־פאַרקן, צו לאַנגער גאַס מיט הייזער צווישטאָקיקע, הייזער נעגידישע — האָט אין פאַרנאַכט לעצטע פלייצע קאָזאַקישע אַ שווינדל געטון, אַ פערד האָט זיך אַ דריי, אַ פּלאָנטע, אַ קער אויס געטון, גענומען העטש־קען זיך, אַרומשפּרינגען און לייגן קופּעס אַף שטיין, — רייטער האָט עס מיט קאַס אין קאָפּ אַריין געשלאָגן, פערד האָט זיך געדרייט און, קופּעס לייגנדיק, אַוועק־אַוועק, אַראָפּ, צו עק גאַס נעגי־דישער, צו בריק, צו וואָקזאַל, צו פעלד פרייען אין סאָף־ווינטער.

ניטאָ. ניטאָ קאָפּ צעפּאַטלטער, אין שיקרעס צעשאָקלטער אַף גאַס שטאָטישער. ניטאָ רעגע אָנגעזאָפּענע, פריי־צעטאַנצטע, מיט אויגן דולע אַף גאַס שטאָטישער.

איינגעקאָרטשעט זאָקנדל־אידל איז אין אַראָפּשווימענדיקן פאַרנאַכט מיט „זיי־געזונט״־קויל אין ריפּ אַף שכייניש נעסל אַף ציגל געלעגן, — טאָכטער און איידעם האָבן איבער אים געיאָמערט, קוויטשיק אין פּוסטעניש פון שטאָט געיאָמערט. און פון דער הייך אין אַראָפּשווימענדיקן פאַרנאַכט, איבער הויל פון גאַסן, האָט ניט־שניי־ניט־רעגן גענומען גיין. פון געדיכטן וואָלקן אין הייך איבער פאַרפּאַיעטער שטאָט האָט זיך אַ לאָז געטון מיטאַמאָל געדיכטס, קנאַקנדיקס, שפּרינגענדיקס, אַף אַ גאַנצער נאַכט.

פון טורמע ביז זאַוואָד, פון גאָרטן טיפן ביז רעלסן גלאַנציקע פון אייזנבאַן, מיט פאַרשפּאַרטע דירעס, מיט סלופּ און מיט

דראָט אף סלופּ, מיט ציגל, מיט ברייט און לייגג ליידיקער האָט שטאָט געקלונגען. אין פעלדער צעווייקטע ארום שטאָט איז ליידיק געווען. אין פּארהאקטע דירעס האָט פיבערנדיקער שלאָפלאָז דורך שפּאַרינעס פון לאָדנס געקוקט, אויער צוגעלייגט, געהערט:

— סע כליופּעט און סע קלינגט אין ליידיק.

אין פּארהאקטער דירע האָט ווייבל מיט קאָפּ־ל צעשפּיליעטס באַ טיש, אין ראָד פון שכיינעס וואכנדיקע געציילט:

— וויפל האָבן זיי דאָ אף די טראָטוארן אוועקגעלייגט?

און אכט פינגער אף הענט ציטערנדיקע פּארבויגן, — אַכט.

אין פּארהאַקטער דירע האָט מען ביז אינדערפרי קיין אויג ניט צוגעמאַכט: אין פעלדער אָפּענע, ליידיקע רוקט זיך שוין עפּעס. און אינדערפרי — אינדערפרי?

און אינדערפרי האָט זיך אויסגעלייטערט, און אינדערפרי האָבן זיך אַלע טירן אופגעמאַכט, אָנגעפילט געוואָרן זיינען גאַסן, און באַ יעדער ראָג — אַ רעדל. און באַ יעדער ראָג — אויערן אָנגעשפּיצטע, מיילער צעשרויפטע:

— איז וואָס הערט זיך, וואָס הערט זיך?

און רייטער נייע — זע נאָר, ס'איז דאָ היימישע! — רייטער נייע האָבן אין אַלע עקן שטאָט ארומגעיאָגט. ס'איז דאָך היימישע! אָט איז פליישמאַן, דעם קירזשנערס פליישמאנס באָכערל, און אָט איז — באַליאַס, מיטן שוואַרצן טיכל אפן לינקן אויג באַליאַס...

— די „גרויסע" זיינען ניט-ווייט, מארגן — איבערמאָרגן קומען זיי אַריין...

— באנאכט איז געווען אַ זיצונג פונם קאָמיטעט אף צו באַשיצן די אָרדענונג. באַליאַס איז איצט נאַטשאַלניק פון מיליציע אין שטאָט...

— קעגן קלייטן פון ראטהויז — אלט איז דער ראטהויז! אפן פלאַץ פארן ראטהויז פלעגט פּאליאַק-פּאָרעץ קאזאקן זיינע הייגנען! — קעגן קלייטן פון ראטהויז, וואָס יאָנטעוון, פּוסטעפּאסעוועט

שוין פערטע וואָך, אין מיט רעדל, וואָס לעבן ר' בעריש מאַכלינס הויז, האָט אָוורעמל דער באָס, דער „דייטש", געטאַינעט, אז ס'וועט זיך פאָרט אויסלאָזן מיט דייטש.

— איר הערט מיך, ער וועט נאָך דאָ זיין!...

און ר' בעריש מאַכלין מיטן צוריכער קאַפּעלושל, — ערשט מיט אַ וואָך צוויי צוריק, נאָך 6 יאָר אין מיצקע דרינען אַראָפּ אין שטאָט אריין, נאָך פאר-מילכאָמע אנגעזעצט און אין ציוריך מיט שלייקעס געהאַנדלט, אָט האָסטו אים פּלוצלינג דאָ, אין שטאָט, אין אָנהייב טומל, — ר' בעריש מאַכלין האָט אַזש דאָס קאַפּעלושל אַפּן שפּיץ קאָפּ פארוקט:

— קומען זיי טאַקע, די „גרויסע"?

און דעם באָכער טשערנסאנען, שאכן אין הויז, וואָס שפּאַנט אין גאַסן צעראשטע אוועק, האָט ר' בעריש באם ארבל אנגע-כאפּט, פארסטאמפּעט דעם וועג, מיט וואונק און מיט שמייכל צו אים אַרופגעזאָגט:

— קומען, הייסט עס, איציקל, דיינע?

— זיי קומען, ר' בעריש, זיי קומען!...

אַוועקגעשפּאַנט האָט טשערנסאָן פארביי רעדלעך, פארביי אוילעם אף גאַס צעראַשטער צו הויפּט-גאַס, אַהין, וואו ס'קנוילט זיך און ס'קניפּט זיך נייע געשעעניש אין שטאָט.

געפלויגן זיינען אין אַלע זייטן באָכורים אַף פערד, שמיידיק און צעהיצט און פאַרטון. און אַף טראָטואַרן — אוילעם, ווי אין אַ יאָנטעוו, ווי אין אַ כאָגע. מורמל, ציטער מיט פרייד: נייס וועט טרעפן! פון טראָטואַרן — טייטעניש מיט פינגער:

— אָט פליט שמוליק, זעט נאָר, אָט פליט שמוליק וואָלנע-דרווּשיניק... אויך אין דער נייער מיליציע...

— אין מיט הויפּט-גאַס האָט טשערנסאנען אָפּגעשטעלט רע-דאַקטאָר שטיין.

רעדאַקטאָר שטיין, — אַ קורצוואוקסיקער, אַ דאַרינקער, מיט קלייען אַפּן פּאָנעם, מיט אייגעלעך וואסערדיקע, גליווערדיקע, מיט הענט פארלייגטע אין די קעשענעס, — רעדאַקטאָר שטיין האָט

טשערנסאַנען. אונטער דער האַנט אַ נעם געטון און אים אָוועק־געשלעפּט מיט זיך.

— יאָ, מאָרגן — איבערמאָרגן קומען זיי אריין, וועלן מירי הייסט עס, אַ קוק טון, טשערנסאָן, מיט וואָס שמעקט עס.

רעדאַקטאָר שטיין — אַמאָל אין וואָלאָגדע פאַרשיקט געווען. פאַר 5-טן יאָר און פאַר נאָך-5-טן יאָר. רעדאַקטאָר שטיין — פאַר מילכאָמע זיך אומגעקערט און רוסישע צייטונגען אין שטאָט גע־נומען אַרויסגעבן, מיט איספּראַווניק און מיט „דוואָריאַנסקאָיע סאָבראַניע" אַ שטיקל מעקורעוו ווערן, רעדאַקטאָר שטיין — אין 17-טן יאָר הויך, זייער הויך „מאַרסעליעזע" געזונגען, אין ס.-ד — און אָנפירער.

— „Еще бабушка на двое сказала" — האָט, שלעפּנדיק טשערנסאָנען צווישן אוילעם, גערעדט רעדאַקטאָר שטיין, — מירן, זעט אויס, נאָך האָבן צו זינגען און צו זאָגן, טשערנסאָן...

רעדלעך אין מיט הויפּט-גאַס האָבן ניט געלאָזט דורכגיין. פיבער און ארויסקוק האָט שטאָט געוויגט. גרייט געווען קאָפּ און אויג יעדער רעגע אַ פלי טון: אָט פונדאָרטן, אָט פונדאָרטן גייט עס?

טשערנסאָן האָט געפּירט לעבן זיך שטיינס דאר קערפּערל און מיט אויגן ארומגעבלאָנדזעט איבער ווימלענדיקער גאַס.

— אָט פּאָרט באליאס!...

מיט האנט האָט צו זיי פון ברוק באליאס געפּאָכעט. פּאָנעם זיינס מיט שוואַרצן טיכל אף לינקן אויג, צעשעדיקטן אין גע־פּיינקעניש דייטשישער, האָט געשמייכלט. ער איז מיטן פערד צום טראָטואַר צו און הענט אויסגעשטרעקט:

— יעדיעס באַקומען: מאָרגן אינדערפרי, מעגלעך נאָך היינט פאַרנאַכט זיינען זיי דאָ. .

רעדאַקטאָר שטיין:

— איז אַרויסלאָזן אַ טעלעגראַמע אַן עקסטרע?

— יאָ, יאָ.

און שמייכלענדיק אַוועקגעיאָגט האָט ער, באליאס. באַם פאַר־קערעווע פון גאַס האָט זיין שוואַרץ טיכל אַ פינטל געטון.

— ער ווערט פון טאָג צו טאָג רויטער, אונזער באַליאַסעלע, — האָט רעדאַקטאָר שטיין ווייטער טשערנאָסאָגען געשלעפּט, — געכאַפּט באַנאַכט אָף דער זיצונג פון קאָמיטעט האָט ער צו אונז אַזעלכע דיבורים געזאָגט, אַז ס'איז כידושים: — „ס'איז קיין ברירה ניטאָ, מיר מוזן...״

— וואָס רעדט איר?

טשערנאָסאָ איז אָף אַ רגע געבליבן און אָנגעקוקט דעם רעדאַקטאָר שטיין: „באַליאַס, וואָס איז אַזאַ פּאַרביטערטער פון געפּיינקעניש דייטשישער אַנטלאָפן און לאַכט שאַרף, אַזוי גיפטיק-שאַרף פון „אָט די מאַמזיירימלעך, וואָס מע דאַרף זיי אין באָד אַריין פירן אַרומוואַשן זיי, אַרומצוואָגן זיי״, באַליאַס?

— דאָס וואָס איר הערט!

שטומענדיק, מיט אויגן אַרומפליענדיקע האָט שוין טשערנאָסאָן געשפּאַנט מיטן רעדאַקטאָר שטיין, געשפּאַנט און געהערט—ניט געהערט, וואָס מע רעדט.

— דעמענקאָ, אונזער גאַליציאַנער, פּראָוועט שוין איצט אין ווינינצע. ס'קער דאָרט גאָר פרייליך זיין...

דורכגעלאָפן אין דער הויפּט-גאַס כאַיעט דער דרוקער, אימפּעטלעך פּאַנאַנדערגעשטופּט דעם אוילעם ארום זיך, דערזען טשערנאָסאַנען, שטיינען, אפּגיך אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און איילנדיק דורך פּאַרביי.

— ס'קומט זיין צייט, — האָט רעדאַקטאָר שטיין אַוועקגעשליידערט אָפן טראָטואַר זיין אויסגעריכערטן פּאַפּיראָס, — ער וועט איצט זיין אַ קנאַקער...

נאָר טשערנאָסאָן האָט שוין לאַכלוטן ניט געהערט. עמעצער האָט אים פּלוצים באַ האַנט אַ ציי געטון, האָט ער זיך אַ האַסטיקן קער-אויס געטון, מיט צעלאָפענע אויגן אַ קוק געטון: — טאַמאַש!

אַלץ געדיכטער געוואָרן אוילעם אָף הויפּט-גאַס. פון אַלע גאַסן האָט מען זיך געגאָסן: סע קניפּט זיך אָף הויפּט-גאַס פרישע געשעעניש פון שטאָט. ער, טשערנאָסאָן, מיט צעפלויגענע אויגן אין מיטן געלויף, אין מיטן ריכטן זיך — גוט איז

ערעוו פרישער געשעעניש אין שטאָט, — וואָס וויל פון אים איצט דער געשטופלטער טאָמאַש?

— אַ בריוול פאר אייך אָנגעקומען, באַקומט, טשערנסאָן.

טרוקן-העפלעך טאָמאַשס הייזעריק קאָל, און אַ נויג האָט ער זיך געטון און אַוועק, אַוועק. אין האַנט בא טשערנסאָנען אַ קאָנ-ווערט, אַ בריוו.

— איר האָט געשעפטן מיט דעם געשטופלטן, טשערנסאָן?

ס'וועט דאָך אייך אַצינד צונויף קומען, זייער צונויף קומען!

צוגעשטאַנען איז שוין צו זיי אויך דער לאַנגער מעניס מיט די פארשלאָפענע אויגן, מעניס, וואָס האָט אין 5-טן יאָר געפלאָנט-געפיירט און איז ביז 12-טן מארט 1917 אף פריוואַטע שטונדן בא לאַטיין-„אוראָקן״ געשלאָפן, וואָס ביז מארט 1918, ביז דייטש, האָט ער אין פראַק, אין מאַנזשעטן מיט זיצונגען פון שטאָט-דומע אָנגעפירט, און פון דייטש אָן איז ער באַנייס אָנ-שלאָפן געוואָרן. ס'האָט אויך אים, דעם לאנגן מעניסן, אַף גאַסן אַרויסגעשלעפט:

— זיי קומען?

אָט איז ווידער דורכגעפלויגן אַף פערד באַליאַס. ער יאָגט מיט דער גאַס, וואָס פירט צו גרויסן גאָרטן, ער פליט מיסטאָם אַ קוק טון אַף דער וואַך, וואָס שטייט דאָרט בא אַרויסגאַנג פון שטאָט. אָט איילן דורך איבערן בריק געאַרעמט פרושעלסקי, דער אַדוואָקאַט, דער שטענדיקער פאָרזיצער פון די „קאָמיטעטן אַף באַשיצן די אָרדענונג״, און דער ראַבינער, דער אויסגעטריקנטער ראַבינער, וואָס ראַטעוועט שטענדיק די שטאָט.

— ועט, זעט: דער ראַבינער מיט פרושעלסקין! זעט אויס, אָרגאַניזירן אַ באַגעגעניש, אַ גרויסע באַגעגעניש.

ביזן נאָענסטן ווינקל וועט ער, טשערנסאָן, מיט רעדאַקטאָר שטיין און מיטן לאנגן מעניסן צושפאַנען, דאָרט וועט ער אַוועק פון זיי. אין צווישן געסל ארײַן, דאָס בריוול איבערלייענען.

נאָר עפעס האָט אוילעם צונויפגעשטאָפטער אַף הויפט-גאַס פלוצים אַ טרייסל זיך געטון. עפעס פון אַ וויַיטן אוילעם-סאָף

האָט אָנגעהויבן טומל אָנוואקסן, טופּעניש פון פיס, געראנגל, געלויף... און מיטאַמאָל... וואוהין איז? וואוהין איז? וואָס איז?... אין אַלע זייטן אריין פליט פוס מיט קאָפּ, מיט פלאַטערדיקן לייב, אַראָב-גאַס, אַרויף-גאַס, ניט אומקוקנדיק זיך, אָן אָטעם.

— זיי זיינען שוין דאָ!! זיי זיינען שוין דאָ!!

און אין אַ רעגע — ליידיק הויפּט-גאַס, און פון אַלע זייטן — ליידיק גאַסן, נאָר פון אונטער אַ ראָג — אַ פוס, אַ נאָז, אַ אויג. נאָר פּוצערלעך. גאַס-כעוורע, טאַנצן פריי אינמיטן גאַס, קוקן פריילעך-נייגעריק אין אַלע ליידיקע שטאָט-זייטן אריין.

רעדאַקטאָר שטיין און טשערנסאָן געפּלעפּט אַף אַ רעגע. אַז ארומגעקוקט זיך: דער שרייבער מענים איז מיט זיי נישטאָ, ניט געסטאַיעט. אַ 5—4 פאַרשוין שטייען זיי אַף ווינקל הויפּט-גאַס, לעבן אַ טויער אַ פאַרשפאַרטן. און ארום און ארום — הויל די גאַסן, נאָר אנטלויפנדיקע פוס שווינדלט אינדערווייטן. איינגעהערט זיך: אין שטילקייט אַף צעלאָפּענער, אויסגעבאַ-האַלטענער שטאָט, פונדערווייט, פון יענער זייט, וואו פון בריק פירט אלטע-אַלטע גאַס ארויף קרומען בארג אין שטאָט אריין — קנאַל, קנאַל, קנאַל! פון דער נידער ארויף, און נאָכאַמאָל — קנאַל, קנאַל, קנאל! און נאָכאנאנד, און איינגעשפּאַרט, און צעהיצט.

פּוצערל באָרוועס האָט זיך אויך צו טויער צוגעטוליעט, צוין געשטשירעט און געקוועלט.

— ס'איז זיי! אף מיין ווארט, זיי!

און די גאַס ציט זיך ליידיק אַראָפּ, צו יענעם גרויסן בארג. ציט זיך מיט בולוואר, פארביי ראָטהויז, ביז אָנהייב בארג און ביז אָנהייב נידערשטאָט, וואו אינמיטן שטעקט מארק.

פאַרשוינען באַ טויער פאַרשפאַרטן האָבן פּלוצלינג דערזען: באַ ווייטן עק גאַס, דאָרט וואו מארק, פליט עפּעס אָן. ס'הייבט זיך בלאָטע אינדערהייך און שנעל, בליצשנעל פליט עס אהער, צו ווינקל. און טופּעניש האָט זיך דערנעענט, אומגעהייער-הודענדיקע טופּע-ניש, און ווידער, ווילדער, — דולער קנאַל, קנאַל, קנאַל!

אַן האַפּסאָקע. די לופּט איבער שטאָט פּלאַטערט, פון גאַסן אַרום ענטפערט מיט עכאָ אָפּ.

שטײַפער צו טויער פאַרמאַכטן האָבן זיך לײַבער געריקט, פליענדיקס האָט זיך אַלץ געגעסן, און אָט איז עס דאָ —

אויף א צעפּאַליעטן, פאַרשוימטן פערד א באָרוועסער צעפלאָמטער מאַטראָס, און דאָס העמד איז באַ אים צעכראַסטעט, און די האָר זײַנע — ווילד-צעפּאַטלט, די אויגן — גליענדיק-צעלאָפן, און מיט לענטעס קוילן איז ער באַהאַנגען, און ס'באָמבלען זיך האַנט-גראַנאַטעס אויף זײַטן זײַנע, און עפּעס שרײַט ער, און פון „שפּײַ-סר", אַרופגעשליידערטן אַרויף — קנאַל, קנאַל, קנאַל!

ער האָט אויף איין אויגנבליק מיט צעלאָפענע אויגן אַ בלאָנ-דזע געטון אויף בינטל באַ טויער, עפּעס אַ געשריי געטון, עפּעס ניט גלײַכס, נאָר גרויזאַם-מעכטיקס, שוידערלעך-צערײַצטס און פאַרקערעוועט צו גאַס שכײַנישער, אַוועקגעיאָגט ווײַטער שנײַדן די לופּט איבער לײַדיקער שטאָט מיט טופּ, געקנאַל און געשריי.

— ער איז אין עקסטאַז, טשערנסאָן! לאָמיר זיך פאַרנעמען, — האָט געמורמלט רעדאַקטאָר שטיין.

נאָר פון עק גאַס, פון מאַרק, פאַרביי ראַטהויז, פאַרביי בול-וואַר איז שוין אַ צווייטער געפלויגן, און אויך מיט געקנאַל, און אויך רעוועדיק. געפּאָכעט האָט נאָך אים לאַנגער, ברייטער קאַוו-קאַזער מאַנטל, — ער איז אויסגעשפּרייט געווען אָן פערד. דאָס פערד איז אונטער אים אַלעמאָל אונטערגעשפּרונגען און שנעלער, שנעלער געפלויגן. באַ ווינקל גאַס, קעגן בינטל באַ טויער. האָט זיך פּאַנעם פון פערדס גריוווע אויפגעהויבן אַ שוואַרץ, פאַרברענט מיורעך-פּאַנעם, מיט אויגן צעשײַנטע.

— דע טוט טורמאַ? טורמאַ!! — האָט בינטל באַ טויער אַ כריפּ דערהערט. „שפּײַער" אין האַנט רײַטערס איז געוועדעט געווען שטײַף און גלײַך קעגן בינטל.

— אַהין, אַהין! — האָט בינטל באַ טויער מיט פינגער געטײַט.

מיט קאָפּ און גריווע, מיט צעפּאָכעטן מאַנטל איז ער אַוועק אַהין, וואוהין מ'האָט אָנגעוויזן.

פון עק גאַס, פון מארק זיינען שוין נאָכגעפלויגן — אַ דריטער, אַ פערטער, אַ פינפטער...

— מע דארף זיך פאַרנעמען. טשערנסאָן! — און אַף אַלע פיר האָט זיך רעדאַקסאָר שטיין געלאָזט קריכן. אַריבער דעם ברוק, צוגעקראָכן צום קעגניבערדיקן טראָטואר. אריין אין צווישנגעסל און אוועק, פאַרשוואונדן.

בינגל באַ טויער האָט זיך רירן גענומען. גענומען פאַמעלעך ציטערנדיק אַרומקוקן זיך, זיך פאַנאַנדערגיין. טשערנסאָן איז אַוועק מיט שכיינישער גאַס אהין, וואו ערשטער אַריינגעפלויגע-נער האָט אַוועקגעיאָגט.

אין אָנהייב גאַס יענער, באַ האָטעל, פון וועלכן ס'איז נעכטן לעצטער קאָזאַק אַוועקגעגאַן, האָט דער גראָבער שוויי-צאַר פון האָטעל עפעס אַ פאַרשוין באַ הענט געריסן, געשלעפט מיט זיך:

— איצט וועסטו זיך שוין ניט אויסדרייען! קאַפוט!

דער פאַרשוין האָט זיך געריסן, זיך געבעטן:

— וואָס פאַר אַ קאַטאָוועסן "ריייבסטו עס, וואָלאָדיאַ? הער אוף! וואָס פאַר אַ קאַטאָוועסן"

פון עק האָטעל-גאַס האָט שוין צוריק-געיאָגט דער פאַרפּא-ליעטער מאַטראָס, און דער גראָבער שווייצאַר האָט צו אים מיט הענט געפאָכעט, גערופן:

— טאָוואַרישטש מאַטראָס!

דער מאַטראָס איז צו, מיט אלק נאָך צעגליטע אויגן, מיט פאַרשוויצט פּאָנעם, אף פעוד אין שוים.

— טאָוואַרישטש מאַטראָס!... פעטליוראָוועץ!...

דער פאַרשוין האָט זיך געריסן פון שווייצאַרס הענט, גע-טרייסלט זיך און געבעטן:

— ער טרייבט קאַטאָוועס, טאָוואַרישטש מאַטראָס! מיר זיינען צעקריגט מיטן כאַוועך וואָלאָדיאַ, וויל ער זיך צערעכענען מיט מיר, ער טרייבט קאַטאָוועס, כאַוועך מאַטראָס!

— הינטיש בלוט! פעטליוראָוועץ!? אַף די קני!!

און רעוואָלווער, וואָס האָט ערשטער גופּגעשניטן לופּט איבער שטאָט, האָט זיך פון הייך אַ לאָז אַראָפּ געטון אַקעגן פאַרשוין.

ס'האָט געמאָרדעוועט מיטן פאַרשוין; די אויגן האָבן זיך באַ אים אָפּגעשטעלט, ער איז אומגעפאַלן אַף די קני, ער האָט זיך געוואַלגערט און האָט געסלונעט און האָט געבעטן:

— טאָוואַרישטש מאַטראָס!

אָנגעבויגן האָט זיך עטווּ'ס דער מאַטראָס, אַ קוק געטון אין פּאָנעם אַריין דעם פאַרשוין, אַ שפּיי אים אין פּאָנעם געטון:

— היגטיש בלוט!

און — קנאַל!

דער פאַרשוין האָט זיך אַ קער איבער געטון, האָט זיך אַ קייקל געטון.

— אוי! אוי, אוי...

אָנגעבויגן האָט זיך ווידער דער מאַטראָס און אַ היפּע, אַ לאַנגע, אַ קלינגענדיקע ארויסגעלאָזט:

— Христа—Бога--мать!

און צווייטער קנאַל, און דריטער קנאַל און — אַוועקגעיאָגט.

געבליבן איז טשערנסאָן שטיין אַף יענעם ווינקל. לעבן פאַר-שוין אויסגעשפּרייטן אין קאַלוזשע בלוט, געבליבן און געזען, ווי פון אַלע זייטן פליען זיך צונויף אין מיט שטאָט ערשטע רייטער אַריינגעפלויגענע, ווי פון יענעם עק שטאָט, וואו טורמע, גייט אַ מאַכנע אין ווייסע מאַלבושים, און אַ לאַנגער באָכער גייט פונפאָרנט, און פון אַ צווישנגעסל לויפט ארויס אַ כאָפּטע ווייבער און פאַטשט מיט הענט אַנקעגן מאַכנע. ס'לויפט איין ווייבל צו צום באָכער, וואָס פונפאָרנט, פאַלט אים אָפן האַלז, קושט אים און לאַכט, ס'הילכט איר געלעכטער אַף ליידיקער גאַס:

— פאַיע! פאַיע!

געקוקט האָט טשערנסאָן פון ווינקל, געקוקט און געהערט.

ס'איז די שטאָט-גאַנאָווים, די גרעסטע שטאָט-גאַנאָווים, די טורמע איז אָפן. פאַיע האָט געקושט זיין ווייבל. און גאַנצע מאַכנע ארום האָט פריילעך געלאַכט:

— ווייבער, אַהיים! מיר האָבן נאָך היינט אַ שטיקל אַר-בעט... אַהיים!

און איילנדיק און לאַכנדיק האָט זיך מאַכנע אין ווייסע מאַל-בושים געלאָזט אַראָפּ אין שטאָט אַריין.

ס'האָבן זיך שוין אין שטאָט טירן אופגעעפנט, און ס'האָבן זיך שוין רעדלעך גענומען באַווייזן. ס'איז שוין פון ברוק, אַרוף קרומען בארג, מיט געזאַנג און מיט רויטער פאָן פונפאָרנט אַ רייטער-טייל געפאָרן. טשערנסאָן האָט נאָכאַמאָל אַ קוק געגעבן אַף פאַרשוין, אויסגעצויגענעם באַם האָטעל: ער איז געלעגן, דער פאַרשוין, איינגעקאָרטשעט, מיט פאָנעם פאַרקרימטן, און לעבן, מיט דאַשעק אין קאַלוזשע בלוט, איז זיין היטל געליגן.

אוילעם איז שוין אַרום דעם פאַרשוין, און אַן אַלטע גויע האָט זיך געציילעמט און מיטן קאָפּ געשאָקלט:

— וואָס וועט זיין מאמעניו זאָגן, די מאַמעניו?...

אַוועק איז דאַן טשערנסאָן צום קלוב, לעבן שטאָט הויז, צום קלוב „אין נאָמען פון פּיאָנטן און אורבאיען”. ס'ויינען שוין דאָרט אין קלוב טאָמאַש און כאַיעט און טשאלי און גאַנצע כעוורע פּאַרטון-צעהיצט געווען, געריפן די פּאַריינען, געריפן די אַגראָ-נאָם-שול אַרויסגיין אַף באַגעגענען די רויטע טיילן. ס'איז שוין רייטער-טייל באַם שטאָטהויז געשטאַנען, אַ הונדערט פויערישע יונגען אַף פייערדיקע פערד, און אַרום אַף טראָטואַרן האָט שוין אוילעם, וואָס איז פון דירע אַרויס, געקוקט:

— אָט-דאָס זיינען זיי, די „גרויסע”...

און די אַגראָנאָם-שול איז אָנגעקומען, פון אירע דירעס אונ-טער גאָרטן טיפן — מיט מוזיק געקומען. און הונדערט פויערישע יונגען אף פערד האבן געזונגען:

— „Вставай, проклятьем заклейменный“...

און אוילעם, וואָס האָט גאַס און גאַסן פאַרפלייצט, האָט „הוראַ, רויטע אַרמיי”! געשריגן, און מוזיק האָט געשפּילט.

לעבן טשערנסאָנען, צוגעקוועטשטן צו וואנט פון שטאָט הויז, איז שוין ווידער געשטאַנען דער רעדאַקטאָר שטיין, געשטאַנען

און געשמייכלט פון געשטופלטן סאַמאַשן, וואָס פירט אָן פון שטאָטהויז-באַלקאָן מיט באַגעגעניש.

— כאַווײרים רויטאַרמייער! — האָט הייזעריק געשריגן טאַ-מאַש, — כאַווײרים רויטארמייער, די אַרבעטער-באַפעלקערונג פון אונזער שטאָט, וואָס באַפרייט האָט איר זי פון דער היידאַ-מאַטשינע, באַגריסט די העלדישע רויטע אַרמיי, וואָס גייט אַראָפּ-וואַרפן דעם יאָך פון קאַפּיטאַל אַף דער גאַנצער וועלט!...

— הוראַ! — האָט ווילעם געשריגן, און פויערישע אויגן אַף פערד האָבן ווידער געזונגען:

— «Вставай, проклятьем заклейменный»...

— לאָז דורך, לאָז דורך, טשערנסאָן! — האָט רעדאַקטאָר שטיין אַ שלעפּ געטון טשערנסאָנען, וואָס האָט זיך פאַרקוקט אַף פּענעמער פויערישע, אַף פערד, אַף טראָטואַר מיט אוילעם אָנגעשטאָפּטן.

ס'האָט זיך דער אוילעם לעבן פּאַנאַנדערגערוקט, און אַ דריי באַכורימלעך האָבן עפּעס איינעם אַ הויכן אין אַ לאַנגער גרויער פּאַפּאַכע דורכגעפירט, צוגעפירט אים צו טירן פון שטאָטהויז און אַריין מיט אים אינעווייניק. איינער פון די באַכורימלעך איז אין עטלעכע רעגעס אַרום אַרויס, צו צום יונג, וואָס שטייט פונ-פאַרנט רייטער-טייל, יונג מיט פּאָנעם פאַרגליווערטן, און אים שטיל געפרעגט. דער עלטסטער פון רייטער-טייל האָט עפּעס אָן ענטפער געטון, און דאָס באַכערל איז צוריק אריין אין שטאָטהויז.

ס'האָט פון באַלקאָן גערעדט סטאָג.

— די „היידאַמאַטשינע" איז ניט די באַוועגונג פון אוקראַי-נישן פאָלק! דאָס אָרעמע פויערטום, דאָס אוקראַאינישע, איז מיטן אַרבעטער-קלאַס, קעמפט און וועט קעמפן פאַר דער אַלוועלטלע-כער סאָציאַליער רעוואָלוציע"...

פון אופגעעפנטער אַריינגאַנג-טיר האָבן די דריי באַכורים-לעך אַרויסגעפירט יענעם איינעם. ער איז איצט געווען, דער איינער, אין הוילע, ווייסע, ציכטיק-גלאַנצנדיקע גאַטקעס, מיט קאָפּ אַראָפּ איז ער געגאַן, און אפן קאָפּ האָט זיך לאַנגער „אָסע-

לעדעך" געבאָמבלט. מ'האָט איִם צוגעפירט צום עלטסטן פון רייטער-טייל.

סטאָג האָט גערעדט:

„און פאַר קיין שום סאָנים האָבן די אַרבעטער און פויערים ניט מוירע! די רויטע פאָן וועט די גאַנצע וועלט באַזיגן!"...

און געשפּילט האָט מוזיק, און דער יונג, וואָס פירט אָן מיט רייטער-טייל, האָט גלאַנצנדיק רעוואָלווערל פון אונטערן פאַס אַף רעקל ארויסגענומען, קאַלט אַ קוק געטון אַפן צוגעפירטן:

— באַווייז די פּאַפּירן!...

באַקורימלעך, וואָס האָבן דעם איינעם אַרויסגעפירט, האָבן עלטסטן עטלעכע פּאַפּירלעך דערלאַנגט. ער האָט, דער עלטס-טער, פּאַמעלעך, אַף אַ קאָל איבערגעלייענט:

— Олекса Чобачук, Старшина першого куреня...

און מער ניט געלייענט. רעוואָלווערל אָנגעצילט, געצילט עט-לעכע אויגנבליקן, גלייך, אַנקעגן, אין קאָפּ אריין.

געשטאַנען איז טשאָבאַטשוק אין גאַטקעס ווייסע, אַ געליים-טער, מיט קאָפּ אַראָפּ, מיט אויגן שוין ניט-היגע, און אַז ס'האָט אַ קנאַל געטון, האָט ער זיך אַ וואַלגער געטון, אַ צאַפּל געטון און ליגן געבליבן. מיט לעכעלע רויכערדיקס אין קאָפּ, מיט פיס, מיט איינער צו אַריינגאַנג אין שטאָטהויז, מיט צווייטער צו אַראָפּ פון גאַס, צו בולוואַר, צו ראָטהויז און צו קרומען באַרג.

— דעגענעראַטן, - האָט געזאָגט דער רעדאַקטאָר שטיין.

אַראָפּגעשפּרונגען איז דער יונג פון פערד, און טיר פון שטאָטהויז האָט אַ קלאַפּ געטון, און פונם באַלקאָן, וואָס אַפן דריטן גאָרן, האָט שוין דער יונג געדונערט:

— „... די רויטע אַרמיי וועט זיך אָנראַכמאָנעסדיק צערעכענען מיט אַלע סאָנים אירע. זי וועט ניט שוינען, זי וועט זיך פאַר גאָר-ניט ניט אָפּשטעלן. לעבן זאָל דער אַרבעטער-קלאַס! לעבן זאָל די סאָציאַלע רעוואָלוציע!..."

אַפן דאַך פון אַנקעגנדיקן צווייִשטאָקיקן הויז האָט כעוורע פוצערלעך געקוקט, געשטופּט איינער דעם צווייטן:

— ווי געפעלט ער דיר? איאַ, אַ מאָלאָדיעץ!

כעוורע פוצערלעך איז אָף אָט דעם דאָך געלעגן און האָט אַראָפּגעקוקט אין מאַי 1917 און מאַרט 1918, אין אַלע, אַלע גרויסע געשעעניש-טעג פון שטאָט. אויך איצט האָט אוילעם אונטן געזונגען, געשריגן „הוראַ", און כעוורע פוצערלעך אויבן האָבן געזונגען, געשריגן: הוראַ, הוראַ, רויטע אַרמיי!...

און דערנאָך האָט גערעדט כאיעט, און דערנאָך האָט גערעדט די לערערן פּאַפּאָווא, ס'האָבן נאָך גערעדט אַסאַך, אַסאַך. און אין די גרויסע זאַלן פון שטאָט הויז, באַ די ברייטע „דומע"-טישן, האָט מען דערנאָך וואַרעמעסן געשטעלט, און 100 פויערישע יונגען האָבן זיך אויסגעזעצט. ס'זיינען אַרומגעלאָפן איבער שטאָט דער ראַבינער מיט פרזשעלסקין, און באַלעבאַטים פון שטאָט האָבן געגעבן.

— ס'זאָל גאָרניט ניט פעלן באַם וואַרעמעס, — האָט דער געשטופלטער טאַמאַש אָנגעזאָגט דעם ראַבינער און פרזשעלסקין, און שטאָט האָט געגעבן.

ס'האָט שוין גענומען טונקל ווערן, און פון ווייטער זייטיקער גאַס פריצישער איז מיט געיאָמער צו שטאָט הויז געלאָפן פריצע אַלטע, און אוילעם באַ שטאָטהויז האָט געהערט:

— די גאַנאָווים, וואָס זיינען פון טורמע אַרויס, האָבן דעם מאַן אירן, דעם געריכטס-פּאָרשער, געשאָסן... פאַר אַלטע כעשבוינעס געשאָסן...

ס'האָט שוין גענומען טונקל ווערן, און טשערנסאָן האָט זיך געלאָזט מיט בולוואַר, אַראָפּ-גאַס, צו ר' בעריש מאַכלינס הויז, אין וועלכן ער וואוינט. ערשט איצט האָט ער זיך, טשערנסאָן, דערמאָנט, אַז קאָנווערט אין קעשענע וואַרט. ער האָט שנעל, שנעל דעם קאָנווערט אופגעריסן.

„... איך אַרבעט דאָ, אין גובערניע-שטאָט, מיט רעסאָעלן און מיט שלוימקען אין פּאַרטיי-קאָמיטעט. ראָליק גייט מיט די פּאַרטיזאַנישע טיילן און וועט איינגיכן זיין אין שטאָט באַ אייך. רעד זיך מיט אים דורך און קום צו פאָרן...

מ אַ ר ו ס י אַ".

ס'האָט זיך פון מיזרעך אַ דין וואָלקנדל געדוקט אַף שטאָט, אַ דין, גרוי וואָלקנדל אין שקיע דורכן איבערן גאַס-אַראָפּ, איבער ראטהויז, איבער קרומען באַרג, איבער פעלדער. וואָס פירן פון שטאָט אַוועק.

— רעפאָעל, וואָס האָט ערשט מיט אַ יאָר צוריק, ווען ראָ־ליק איז מיט 70 כעוורע אַף מאסע-וואגן אין שטאָט אַריין, גע־טאַינעט, אַז „אַ סטאַנעקל... אַ סטאַנעקל טראָגט ער נאָך מיס־טאַם, ראָליק, — רעפאָעל, וואָס איז ביזן 17-טן יאָר אַף קאַסאָרגע געווען פאַר אַנטייל נעמען אין שיסן דעם מיניסטער, — רעפאָעל אויך? און שלוימקע דאָס האָרבאַטינקע, אויך?

אין קאָרידאָר פון ר' בעריש מאַכלינס הויז האָט טשערנסאָ־נען ר' בערישעס לעבענדיק 10-יאָריק פריידעלע מיט קוויטשיק ציוריכער קעלעכל באַגעגנט:

— איזאַק, איך בין שוין אַ באָלשעוויסטן!...

זי האָט אים באַ די הענט אָנגעכאַפּט און געשלעפּט אים מיט זיך צו זיי, צו ר' בעריש מאַכלינען אין שטוב אַריין.

אין ר' בעריש מאַכלינס שטוב זיינען אין ווייכע שטולן באַם טיש, באַ טיי און באַ צובייסעכטס, געזעסן צוויי באַרוועסע פּויערים־יונגען מיט צעכראַסטעטע העמדלעך. זיי האָבן געקייט, זיך אַלע־מאָל אַרומגעקוקט אַף דער שטוב, אַף זאַכן און אַף מענטשן אַרום אין שטוב און געקייט.

— מיינסט, ס'איז די ערשטע פּאָר? — איז צו ר' בעריש, — ס'איז שוין די פינפטע. זיי פאַלן אַלע אַריין מיט איינע און די־זעלבע דיבורים: „וועטשערע״!...

און שטילער, טשערנסאָנען, איבערן אויער:

— זיי זייגען דאָך, נעבעך, באָרוועס און הונגעריק, דיינע!...

ס'איז שוין אָפּדערנאַכט געווען איבער שטאָט. ווען טשערנ־סאָן האָט זיך צוריק אין גאַס אַריין געלאָזט. אין קאָרידאָר איז בינטל שכיינים געשטאַנען, און ר' בעריש מאַכלין האָט ווידער דערציילט, ווי אַזוי ס'האָט אויסגעזען יענער גרויסער פאַרשוין,

מיט חעלכן ער האָט אין ציוריך אין מאַלקס-הויז באַ איין טיש קאַווע געטרונקען.

— גיי זיי אַ נאַווי, אַז דאָס פאַרשווינדל וועט ווערן קייסער אין ראַסיי!...

אַף ווענט פון שטאָט זיינען שוין פרישע מעלדונגען געהאַנגען. איינע אַ מעלדונג, אַז „די קרימינעלע פאַרברעכער, וואָס זיינען פון טורמע אַרויס, זאָלן זיך פריייוויליק אומקערן אין טורמע אַריין. די, וואָס וועלן זיך אין מעשעך פון 3 טעג ניט אומקערן, וועלן, ווי נאָר מע וועט זיי פאַקן, ג ע ש אָ ס ן ו ו ע ר ן א פ ן אָ ר ט...". געכאַסמעט אַף דער מעלדונג — טאָמאש, כאַיעט, סטאָג.

און אַף הויפּט-גאַס האָט שוין שיקערלעך אַרומגעשפּאַנט מאַטראָס, וואָס איז ערשטער אַריין אין שטאָט. ער האָט פאַרבייגייענדיק מיידל באַ ברוסט געריסן און איר אין פּאָנעם אַריין מיט בראַנפן געבלאָזן:

— פּאַם-פּאַם-פּושעטשקא-!...

אַף הויפּט-גאַס האָט טשערנסאָגען באַגעגנט באַליאָס.

— קומט, טשערנסאָן, אַף דער זיצונג פון רעווקאָם, ס'אָרגאַניזירט זיך די מאַכט!...

II

געפּראַוועט האָבן אין שטאָט כעוורע פון אַרבעטער-קלוב, אַרבעטער-קלוב „אין נאָמען פון פּיאָנט און אורבאַיען", טאַקע די כעוורע, וואָס ערשט פריער מיט אַ כוידעש האָט דעמענקאָ, דאָס גאַליציאַנערל, נאָך פּאַראַד אַף קלויסטער-פּלאַץ פון אַוטאָמאָביל פאַרב יפּליענדיקן זיי אַ געשריי געטון:

— פאַרביקי!...

און קלייטן אין ראַטהויז האָבן אַלץ געיאָנטעווט און געפּוסטעוועט. און מיינסטנס כאַיעל איז שוין פון שטאָט ווייטער אַוועק — אַ האַלבע מייע בלויז איז אַף באַשיצן שטאָט פאַרבליבן. און באַלעבאַטים פון שטאָט זיינען אַף גאַסן באַ לאַנגע קאָנטרי-

בּוציִע-צעטלען געשטאַנען, און דער ראַבֿינער איז אין שטאָטהויז פֿון כאַיעטן דעם דרוקער ניט אָפּגעשטאַנען:

— כאַווער כאַיעט, ס'איז דאָך אָבֿער צופֿיל. די שטאָט איז דאָך ניט בּעקויעך!

און כאַיעט, יאַנקעוו-יאָסי דעם שניידערס בּאָכער פֿון בּאַל-מעלאָכע-געסל, האָט דעם ראַבֿינער געטריבֿן פֿון זיך, געקלאַפּט אין טיש, געשריגן:

— אין דריי טעג אַרום זאָל די גאַנצע סומע אָט-דאָ אַפֿן טיש אַוועקגעלייגט ווערן!...

און יאָנטעוו ליידיקגייערישער האָט זיך איבֿער שטאָט געשפּרייט, זעט אויס, אַפּלאַנג, גאָר אַפּלאַנג האָט ער זיך, יאָנטעוו, צע-שפּרייט. און רעדלעך האָבֿן פֿון פֿרי בּיז נאַכט בּאַ ווינקלען גאַסן געוואַכט. און בּאַ שטאָטהויז, בּאַ „רעווקאָם", האָבֿן בּוי-אַרבּעטער אַרויסגעקוקט אַף אַרבּעט, וואָס רעווקאָם זאָגט צו. און כאַזער-ניקעס פֿון פֿאָרשטאָט האָבֿן זיך מיט כשאַד-אויגן אַרומגעדרייט אַרום שטאָטהויז, צוגעקוקט זיך צו נאָווינע, צו בּייז-וואונדער פּרישן אַף שטאָט אַראָפּגעפֿאַלענעם. און דער געשטופּלטער טאָמאַש איז צעיאָגט אַרומגעלאָפֿן, מיט סטאָגן און מיט טשאַלין און מיט פּאָפּאָווען גענומען זיך אַנשטאַלטן בּאַ רעווקאָם עפּעס.

— ניט קיין קליינִיקייט, אַ מעלוכע-זאַך! — האָט געלאַכט רעדאַקטאָר שטיין, אַרומשלעפּנדיק זיך איבֿער שטאָט.

אַף הויפּט-גאַס האָבֿן גאַנצע טעג שיקער אַרומגעטאַנצט דריי יונגען, פֿאַרבּליבֿענע פֿון די אָנגעקומענע טיילן. געווען צווישן די דריי יעגער מאַטראָס, וואָס איז ערשטער אַריין אין שטאָט. ער איז געווען צווישן זיי דער שיקערסטער, דער ווילדסטער, און ווייבער בּאַ בּודקעס אַף גאַסן האָבֿן, דערזעענדיק אים פֿונווייטנס בּודקע געלאָזט און געלאָפֿן, ווי פֿאַר פֿייער.

— ס'גייט דער אומגליק!

און דער אומגליק, א צעפּאַטלטער, א צעשאָקלטער, אַ פֿאַרסלו-נעטער האָט בּודקע, אַלץ, וואָס אין בּודקע, געבּראָכן:

— Христа Бога—Мать. — און געבּראָכן.

און אַ טעווע האָט ער זיך געהאַט, דער אומגליק: אין מיט גאַס באַ פאַרשפאַרטער קלייט, קענן אוילעם און קעגן זון, זיך זעצן און פלודערן ברייטע, שוואַרצע, מאַטראָסישע אַראָפּגעלאָזן.

גאַס פלעג דעמאָלט זיך צעיאָגן, אַוועק, אַוועק, און ער פלעג זיך רואיק, געלאַסן—געלאַסן אָפּזיצן אַ פערטל שאָ, אַ האַלבע שאָ, און זיינס אָפּטון באַ קלייט פאַרשפאַרטער...

געסעקרעטאַרירט האָט טשערנסאָן אין פאַריין באַ די מעטאַ־ליסטן, און מיטגעהאָלפן האָט טשערנסאָן באַליאַסן די שטאָט־מי־ליציע אָרגאַניזירן. ער האָט זיך, טשערנסאָן, קימאַט מיט קיינעם, אויסער באַליאַסן, ניט באַגעגנט זיך, איינגעשפּאַרט - געטריי האָט ער באַדינט פאַריין זיינעם, וויפל מע דאַרף און ווי אַזוי מע דאַרף געשמועסט מיט יעדן אַרבעטער, שטייף געקוקט אַף יעדן באַזוכער און שטייף געהערט.

— איז דאָס טאַקע, ברודערל טשערנסאָן, אַף דער רעכטנעמעטן?

דאָס מעטאַליסטל פון דער סלאָבאָדקע האָט דאָס פּאָנעם פאַר־קרימט אין אַ שמייכל, און ניט צו דערגיין, צי פרייט אים אויב ס׳איז אַף דער רעכטנעמעסן, צי ס׳ארט אים. נאָר טשערנסאָן האָט אים איבער פּלייצע געפּאַטשט, געשמייכלט אים אנקעגן:

— טאַקע אַף דער רעכטנעמעסן, ברודערל מאַטווייענקאָ!...

און אין שטאָט־מיליציע אַריין האָבן זיך פון אַלע אונטער־געסלעך פון שטאָט באַכורימלעך א לאָז געטון. טשערנסאָן האָט זיי אויסגעפרעגט וואָס, ווער, ווען, זיי אין צעטלען פאַרשריבן, זיי ביקסן געגעבן און באַ יאַס האָט זיי אונטער שטאָט שיסן געלערנט.

טירן אין שטאָט זיינען אופגעמאַכט געווען ביז פאַרנאַכט, נאָר רויגעז שטילער מיט פיבער שטילן האָבן אַף גאַסן ארומגעשפאַ־צירט.

ניט אַפּ...ג איז עס און ניט צו גוטן ...יט עס, ניט צו גוטן!...

ר׳ בעריש מאַכלין האָט זיך גאַנצע טעג געקריגט מיטן ווייב, און אַלע שכיינים אין קאָרידאָר האָבן געהערט, ווי ער שרייט:

האָסט דאָך דאָ מיט ר׳ שאיען, דעם ארענדאטאָר אונזערן, בעאייס כ׳בין ניט געווען, ארומגעוואלגערט זיך, נאפקע!...

און עלטערע טאָכטער זיינע האָט זיך געפּרואווט אים איינשטילן, און פריידעלע האָט געוויינט, און ער האָט אַלץ געשריגן.

איז געוואָרן פּונקט אַ וואָך זינט געסט פרישע אין שטאָט, איז געווען אפּדערנאַכט, און אין קלוב, וואָס אין נאָמען פון פּיאָנטן און אורבאַיען, איז א פייערונג געווען.

הויך, איבערן פּאָרהאַנג, איבער דער בימע פון קלוב איז אין גרינס געהאנגען לענינס בילדל, און פון איין זייט פּאָרהאנג — פּיאָנט, און פון דער צווייטער זייט אורבאַי.

ס׳איז געווען טיף אפּדערנאַכט, און שטאָט האָט שוין צוגעשפּאַרט אירע טירן, און איבער הוילע גאַסן איז געגאַן אין הימל-לויטער א טיפע לעוואָנע. אין קלוב זיינען זיך צונויפגעקומען אַלע, וואָס האָבן אַ שאַיכעס צו געסט אין שטאָט. איבער ליידיק פון גאַסן, איבער שטום-שווייגעניש אַף ליינג און בּרייט שטאָטישער האָט קלוב מיט העל-באַלויכטענע פענצטער, מיט יאָנטעוו-גרינס, מיט יאָנטעוו-פּאָנעם און יאָנטעוו-קלייד אויסגעזען, ווי אינזעל מיט לייכט-טורעם אין יאַם הוילן. אַז די מוזיק האָט זיך צעהילכט, אז אלע זיינען אופגעשטאַנען, אַז אַלע האָבן זיך צעזונגען:

— Вставай, проклятьем заклейменный
Весь мир голодных и рабов..

האָט עס אויסגעזען, ווי אַ קיטל, אַ סעקטע אַ קעמפערישע, אַ פּאַרצייטיקע וואָלט איר אווואָידע געפּראַוועט אין אַרומרינגלונג פון באַפעלקערונג פרעמדגלויביקער.

אין פאַרשפּאַרטע דירעס האָט באפעלקערונג זיך איינגעהערט:

— די „גרויסע” זינגען...

און קינדער האָבן באַקאַנטן ניגן טייקעף אונטערגעכאַפּט, אין צימערן, וואו אַף סאָפקעס, אַף ביינק און ביינקלעך אַרום טיש שכיינים צונויפגעקומענע, האָבן קינדער אונטערגעזונגען:

— Вставай, проклятьем заклейменный
Весь мир голодных и рабов..

אין איינער פון רייען, נעענטערע צו בימע, איז טשערנסאָן געזעסן לעבן באַליאַסן, מיטגעזונגען, געקוקט אַף בילדער, וואָס הויך אַנקעגן, און מיטגעזונגען.

— יענער באַטאַג אין 1917, ווען מארוסיא באַקאַנט מיט פּיאָנטן און בעאיים לאַנגן שפּאַציר אין גאָרטן היצט זיך פּיאָנט, אַז קיין אַנדער גאַנג איז ניטאָ, היצט זיך און דע־ציילט וועגן קוילנגריבער, וועגן שוויק־שאַפּן אין יאַנקי־לאַנד, וועגן אַלדאָס־בייז, וואָס ער, פּיאָנט, האָט מיט אייגענעם לייב און לעבן דורכ־געמאַכט... און יענער אַפּדערנאַכט אין 1917, ווען אורבאַי, מע־טאַליסט פּעטערבורגער, צעטרייבט מיט רעדע גליענדיקער אוילעם סאָלדאַטן, וואָס באַלאַגערן קלייט, אידן פארשפּאַרטן אין קלייט... און יענער דעקאַבער־פאַרנאַכט, ווען אין זאַל פון שטאָטהויז פליט עסאַאול טריפּאַל אריין און רופט זיי ארויס, און מיט קוילן אַף דיל בלייבן זיי ליגן... און איצט ליגן זיי ביידע, בא פעלד, אַף צווינטער „פייגעריוועקע" ליגן זיי ביידע, פּיאָנט מיט אורבאַיען, און נאָענט לעבן זיי — „מעשטשנאַסקע" פאָרשטאָט, כאַזערניקעס־מעלוכע. און אָט זינגט מען דאָ... און מאָרגן...

מ'האָט פון דער בינע וועגן דער צווישנפ'לקערלעכער לאגע גערעדט, גערעדט האָט סטאָג.

— קום! — האָט באַליאַס אַ צי געטון טשערנסאָנען.

זיי זיינען דורך פאַרביי די רייען, בא ארויסגאַנג־טיר האָט זיי דער געשטופּלטער טאָמאַש איבער די פּלייצעס אַ פּאַטש געטון.

— וואוהין איז, כאַווײרים?

מיט זייטיקן גאַנג, דורך א הינטער־טיר האָט באַליאַס ערגעץ געפירט. דורך טרעפּ פינצטערע, אַ־אָפּ, אַראָפּ, ביז לעצט טרעפּל און טיר אָפענער, ביז ברייטן פירעקעכיקן „פּאָזשאַרנע"־הויף.

העל־באַלויכטן פון לעוואָנע געווען „פּאָזשאַרנע"־הויף, אין איינעם פון ווייטסטע ווינקלען זיינע האָבן זיך עטלעכע פאַרשוי־נען בא עפּעס געפּאָרקעט. אז צו נעענטער: א פינף אַרמייער שרויפן אוף, שרויפן איין ביקסן ווייערע.

— מירן צוואַרטן,— האָט געזאָגט באַליאַס.

און אין אַ רעגעס פינף אַרום האָט זיך אין ווייטן טויער אָפּגעעם באַוויזן א בינטל מענטשן. און אז צו צו יענעם ווינקל, וואו די אַרמייער: א בינטל מענטשן, א מאַן 7, געבונדענע. צווישן זיי: פּאַיע — דער גרעסטער גאַנעוו אין שטאָט פאַיע. צווישן זיי: דער מאַטראָס. ערשטער קנאַלנדיקער מאַטראָס אין שטאָט.

מ׳האָט די געבונדענע באַ די נעמען אויסגערופן, און אין ווייטסטן טונקלסטן ווינקל פון „פּאָזשאַרנע־הויף״ האָבן זיי זיך מיט פּאָנעם צו וואַנט אַוועקגעשטעלט, און אַרמייער האָבן ביקסן צוגעגרייט, אַרמייער האָבן ביקסן אָנגעשטעלט.

נאָר פון וואַנט האָט זיך פּלוצים איין פּאָנעם אויסגעדרייט, אַ גוף האָט זיך אַ שליידער געטון אַף שטיין:

— בראַטיקי!!

ערשטער קנאַלנדיקער מאַטראָס אין שטאָט האָט זיך מיט קאָפּ געקלאַפּט אין שטיין פון „פּאָזשאַרנע״-הויף.

— בראַטיקי!!

מ׳האָט אים אופגעהויבן, מ׳האָט אים צוריק צו וואַנט אוועקגעשטעלט, האָט ער זיך אַ ר ס געטון און, פאַרבונדערנערה־יט — פלי, פלי איבערן הויף.

מ׳האָט אים נאָכגעיאָגט, ער האָט זיך אויסגעריסן און איז ווייטער געלאָפן ארום און ארום הויף, פּ זרביי הויכע ווענט פון הויף. אי, ווייטסטן, קעגניבערדיקן ווינקל האָט מען אים סאָז־קאָלסאָף געפּאַקט. א שטומער און אַ פאַרכאַלעשטער איז ער שוין געווען, און צו וואַנט, צום גאַנצן בינטל האָט מען אים געבראַכט:

— מיר קאָנען גיין, — האָט געזאָגט באַליאַס.

באַם אריבערט עטן די שוועל פון היגטערטיר, וואָס פירט צוריק אין קלוב אַריין, האָבן זיי פלוצים דערהערט הינטער זיך אין הויף געזאנג זיי האָבן די קעפּ אויסגעקעקעוועט און דערזען: אין טונקעלן ווינקל פון „פּאָזשאַרנע״-הויף, אין בינטל געבונדענע באַ וואַנט שטייט מיט פּאָנעם געווענדעט קעגן אָנגעצילטע ביקסן

מאַטראָס, און זיין מויל איז צעעפנט, און קעגן לעוואָנע, ארויפגע-שוואומענער איבער „פּאָושאַרנע״-הויף, זינגט ער:

— Вставай, проклятьем заклейменный
Весь мир голодных и рабов..

אַז זיי זיינען צוריק אין קלוב אַריין, האָט פון בימע גערעדט טאָמאַש:

— כאַוויירים! מיר האָבן, צום באַדויערן, איצט זייער א קליינע מיליטער-טייל אין שטאָט, און צו שטאָט קומט צו א מעכ-טיקע באַנדע. וועלן מיר, הייסט עס, מוזן פאַרלאָזן די שטאָט אַף אַ וואָך צייט! מאָרגן וועלן מיר ארויס פון שטאָט, נאָר אין א וואָך אַרום וועלן מיר זיין צוריק!... מע דאַרף אכטונג געבן, אַז אונזער אָפּטרעטן זאָל פאָרקומען אין פאָלקאָמער אָרדענונג!...

שטאָט האָט פון גאָרניט ניט געוואוסט. ערשט אינדערפרי האָבן זיך פורן צעטראַכקעט, רייטער צעטופּעט. און אוועק איז אַ טאָג פון געלויף אין שטאָט.

ביז 2 באַטאָג זיינען „גרויסע״ געגאַן, געריטן, געפאָרן, מיט גאַס אַראָפּ, צו מארק, צו קרומען בארג, צו פעלדער, וואָס פירן פון שטאָט אַוועק.

און שטאָט האָט ניט געוואוסט: וואו איז איצט בעסער צו באַהאלטן זיך, — אין אידישן שפּיטאָל אף דער אַלטער שטאָט, צי אין זעמסקי שפּיטאָל אף דער נייער שטאָט? איז אַלטע שטאָט געלאָפן אַרויף, איז נייע שטאָט געלאָפן אַראָפּ, — בעבעכעס, קינ-דער און קוישן, געלויף און פאָרכט אין אויגן צעשוואומענע.

די גאַנצע שטאָט-מיליציע האָט די שטאָט פאַרלאָזט. דאָס באָכערל, לייע די שאַמעסטע, באַליאַס געהילף, האָט אף פורל מיט 3 קוילנוואַרפער שמיידיק דורכגעיאָגט זיך אַראָפּ. באַליאַס האָט בא ווינקל מארק און בארג מיט טשערנסאָנען געזעגנט זיך, צעקושט זיך, די הענט געדריקט און איז שנעל אַוועקגעפאָרן אַראָפּ צו דעם בריק. טשערנסאָן איז נאָך געשטאַנען עטלעכע רעגעס, געזען, ווי לעצטע פויערישע יונגען אַף פערד אַנטלייען

זייגערס בּאַ דורכלויפנדיקע אידן, און זיי יאָגן אויך פייל-פון בויגן אַוועק.

אין ר׳ בעריש מאכלינס הויז האָט מען זיך בּאַ אַריינגאַנג-טיר געפּאָרקעט, זי מיט נייע פּרעננטעס באַשלאָגן. אַלע שכיינים זיינען געשטאַנען און שטום צוגעקוקט. יאַנקל, ר׳ בערישעס אַמאָליקער מעשאָרעס, וואָס וואוינט איצט אין קאָרידאָר מיט ווייב און קינד, יאַנקל האָט מיט דער אַרבעט אָנגעפירט, און לייב ציקאַנער, דער קאַנטאָר פון דער כאָראַלער שול, האָט אַכטונג געגעבן, מיט איי-צעס מיטגעהאָלפן:

— אָט — דאָ, אָט — אָ — דאָ נאָך, יאַנקל!

און שטאָט האָט ניט געוואוסט: גרויסער אומגליק רוקט זיך צי קלייניקער? אויסגעצויגן האָט זי זיך, שטאָט, אַ שעפּס אַ געפּאַלענע, — פעלד, דו, דאָרט אין פעלד, קום טו, וואָס דו ווילסט!...

און אַפּדערנאַכט איז אַפּסניי אַ שניי אויסגעפאַלן, און אַרום האַלבע נאַכט האָבן פאַרשפּאַרטע דירעס דערהערט: סע קוויטשעט א גאַס. איינע פון די גאַסן אַרום קלויסטער, אַרום בולוואַר, אין שניי, קעגן הימל און כמאַרעס, קוויטשעט, און ביז גרויסן טאָג האָבן פאַרשפּאַרטע דירעס מיט נעשאָמע געפּאָכעט, און אינדערפרי האָבן זיך דיניקע שפּאַרינעס אין טירן געעפנט, און מויל צו מויל, טיר צו טיר האָט איבערגעגעבן:

„טשיפעקעס" אין שטאָט, די גאַנצע קלויסטער-גאַס באַ- 30
נומען. און אַלץ: לעכל, גאָפל, זייגערס, סאַמאָווארן, אַלץ...

— נו, און הארוגים?

— זיי האַרגענען ניט —

— דאַנקען גאָט, דאַנקען גאָט, זיי הארגענען ניט!...

און פאַרבײ פאַרשפּאַרטע דירעס האָבן זיך טשיפעקעס אַ גאַנצן טאָג געשליטלט, אינגדרייען, אינפירען אַף אַ שליטל, מיט קעפּ פאַרוואָרפענע, אַרומגענומענע, איינעמס הענט אַף צווייטנס קאָפּ, שיקער געזונגען איבער פוסטער שטאָט.

און אַז אַפּדערנאַכט איז געפאַלן אין שניי, האָט ווידער געקוויטשעט א גאַס, אַן אנדער גאַס, לעבן בריק. ר׳ בעריש

מאַכלינס הויז איז בא לאָדן פאַרפרענטעטע געשטאַנען און געהערט:
פון קוילעס, וואָס קומען פון אונטערן בארג, טיילן זיך אויס, גייען
איבער די איבעריקע צווײ — אַ הויכס, א שטאַרק־קוויטשיקס —
א ווייבערשס, און א דין־דין קלינגענדיקס, אַ קינדערשס.

און פארשפארטע דירעס זיינען אַלע רעגע גרייט געווען באַ
ערשטן קלאפ טיר צעפראלן און געסט אַריינלאָזן:

— נא, נא, נא, נעם וויפל דו ווילסט, און וויפל דו דארפסט,
און וויפל דו קאָנסט!...

און אינדערפרי האָט מויל צו מויל דורך טירן־שפאלטן איבער־
געגעבן:

— זיי הייסן עפענען טירן, אין גאַס ארויסגיין, מע מוז פאָלגן.
האָבן טירן געפאָלגט, און אַף גאַסן איז מען פון פארשפאַרטע
דירעס אַרויס. געלעגן הארבסט־שניי אַף גאַסן. און אז מע איז צו
הויפט־גאַס געקומען, האָט מען דערזעען: אַף סאַמע מיט הויפט־
גאַס, קעגן שטאָט־טעאַטער אף צוויי ביימער היינגען צוויי, באַר־
וועסע צוויי. מ'איז צו און מ'האָט געלייענט אַף ברעטלעך צוגע־
קלאַפטע צו יעדן הייגענדיקן:

„— Василь Жук, за бандицтво"...
„Омелько Дяченко, за бандицтво" ..

און יעדיע האָט זיך צעלאָזן איבער גאַנצער שטאָט:

— די „טשיפעקעס" האָבן צוויי זייערע אופגעהאַנגען. דער
עלטסטער פון די „טשיפעקעס" הייסט שטאָט זאָל גיין קוקן.

און פאַרפלייצט איז געוואָרן הויפט־גאַס, און שניי האָט גע־
גלאַנצט קעגן זון, און פון אַלע עקן איז מען געגאַן, צוגעקומען,
געקוקט אין די פענעמער די צוויי, וואָס היינגען: צוויי פויערישע
יונגען. שקאַצימלעך. פארסטארטשעט זיינען זיי שוין, און די
פענעמער זיינען פארבלאָוועט, און די פיס, די פינגער אַף די פיס —
אין בלאָטע.

פול געווען הויפט־גאַס, און אַף שניי גלאנצנדיקן קעגן זון האָט
מיידל־אויג געשיינט, געשפאנט האָבן מיידלעך פון פארשפאַרטע
דירעס באַפרייטע, געאַרעמט מיט באָכורימלעך פון דירעס פאַר־

שפּאַרטע, געשפּאַנט פאַרביי שוין אָנגעקוקטע, גוט-אָנגעקוקטע שקאָצים היינגעגדיקע און געלאַכט: זון איז שוין וואַרעם, און שניי יועט מאָרגן צעגיין, און אין הייך — און אין הייך פלאַנעוועט זיך פרילינג.

טשערנסאָן איז געשטאַנען בא דיביימער, געקוקט אף דער לאַנגער גאַס, וואָס אַנקעגן ביימער ציט זי זיך ברייט אַוועק פון הויפּט-גאַס, פאַרביי סקווער, פאַרביי האָטעלן, פאַרביי הייזער, צו ו אָקזאַל, צו אויסער-שטאָט. וואָלקנדל שווימט אינדערהייך איבער דער גאַס, סע שווימט און סע צעגייט, און אונטער די צוויי, וואָס היינגען אַפן פּאָן פון דער גאַס:

— וואו האָט איר נעכטן, שקאָצימלעך, געהוליעט? וואו האָט איר נעכטן, שקאָצימלעך, פאַרבראַכט?

— איר זיינט טאַקע אַלץ בערויגעז, טשערנזאָן? ווייס איך וואָס, קומט!

רעדאַקטאָר שטיין געאַרעמט מיט דער פּאָטעסאָ „פּרינצעסאַ גריאָזאַ", דער לאַנגער, דאַרער פּאָטעסאַ „פּרינצעסאַ גריאָזאַ", וואָס דרוקט אַלע פרילינג און הארבסט לידער אין רעדאַקטאָר שטיינס צייטונג. — רעדאַקטאָר שטיין האָט געשלעפּט.

— זיינען זיי, הייסט עס, אונזעריקע אף אַ „קאַנפערענץ" אַוועקגעפאַרן, טשערנסאָן?

דורכגעפאָרן שנעל-שנעל אף א דראָזשקע א פּאַרשוין אין בלויע פלודערן, אין א גרויסער גרויער פּאַפּאַכע, קוטשמע האָר האָט פון אונטער פּאַפּאַכע ארויסגעשטעקט. די דראָזשקע האָט זיך געהעצקעט און די קוטשמע האָט זיך געהוידעט, און אף טרעפּל פון דראָזשקע האָט זיך געהוידעט און האָט עפּעס היציק גערעדט צום פּאַרשוין אין פּאַפּאַכע גאָלד, — דער באַרימטער שיקער, קאָרטנשפּילער און נייעף, דער רעדאַקטאָר פון דער צווייטער רוסישער צייטונג אין שטאָט, גאָלד, — האָט עפּעס היציק געטאַינעט מיטן פּאַרשוין אין פּאַפּאַכע.

— ס'איז דער סטאַרשינאַ סלוכאַי, זיי יאָגן אין דרוק אַריין, טעלעגראַמעט עקסטרע דרוקן, — האָט געזאָגט רעדאַקטאָר שטיין.

זיי האָבן זיך געשטופּט צווישן אוילעם אַף הויפּט-גאַס. פון אַלע עקן איז שטאָט געלאָפן קוקן, און א רויש איז געשוואומען איבער שטאָט.

— Идет весна... — האָט געזאָגט די לאַנגע, דאַרע פּאָטעסאַ „פּרינצעסאַ גריאַזאַ".

און אַף גאַסן ארום זייבען שוין גאַס-כעוורע, אינגאַטשלעך פלינקע מיט געשריי געלאָפן:

— טעלעגראַמעס! עקסטרע טעלעגראַמעס! אַף דער נאָענסטער באַן-סטאַנציע — פראַנצויזן! עקסטרע טעלעגראַמעס!

טשערנסאָנס צעלאָפענע אויגן האָבן זיך ווילד געטראָגן פון גאַס און פון פּענעמער ארוף צו זון וואַרעמער און צו אָפענע הימל-ברעגן איבער שטאָט. פון אומעטום, בא אַלע הימל-ברעגן האָבן זיך פּאָר זיינע צעלאָפענע אויגן געדרייבן צווי פּענעמער פאַרבלאָזטע אין פּיס. פינגער פון פּיס אין בלאָטע. ס'האָט אים געפּיבערט. ער האָט זיך געשאָקלט. און פּלוצים איז הוילער בליי געוואָרן דער קאָפּ: גאַנצע שטאָט מיט שניי גלאַנצנדיקן קעגן זון, מיט גאַס און אוילעם אַף גאַס, גאַנצע שטאָט, ווי זי ציט זיך, האָט געטאַנצט, און גאַנצע נידער און גאַנצע הייך האָבן זיך צונויפגעגאָסן, צונויפגעדריקט, — געדרוקט זיך צו איין הימל-ברעג, צעשפּאַרן, צעריסן דעם הימל-ברעג. און איבערן הימל-ברעג איז געשוואומען א דין באַגילדט וואָלקנדל, און צווי לאַנגע, ביזן-הימל לאַנגע פּענעמער פאַרבלאָזטע האָבן אונטער וואָלקנדל גע-גליווערט, און מאַסע אָנפּליענדיק: פון נידער און הייך, וואָס רוקט זיך, פאַרשלינגט דאָס וואָלקנדל. פאַרשלינגט פּענעמער און רוקט זיך גרויזאַם, שפּאַרט, רייסט דעם הימל-ברעג.

— ער כאַלעשט, ער כאַלעשט! — האָט געקוויטשעט די פּאָטעסאַ „פּרינצעסאַ גריאַזאַ" און געשלעפּט צו נאָענטער אַפּטייק.

נאָר טשערנסאָן האָט זיך שוין אין די הענט אריינגענומען. ער איז אוועק מיט גאַס אראָפּ פאַרביי בולוואַר, מוידע געהאַט די אויגן אופהייבן צום האָריזאָנט. אין קאָפּ איז שווער געווען, דער קאָפּ האָט געברענט.

באַ ר׳ בעריש מאכלינס הויז איז געשטאַנען רעדל. יאַנקל, ר׳ בעריש מאַכלינס אַמאָליקער מעשאָרעס, האָט טשערנסאָנען באַ אַריינגאַנג-טרעפּ אָפּגעשטעלט:

— געזעען זיי, איציקל? איינער פון זיי איז דאָך יענער שקאָץ, וואָס האט באַ מיר א האַלבע שנים-קראָם געמאַזיקט... אַף מיין וואָרט, יענער.

און ער האָט געשטשירעט די ציין זיינע די ווייסע, און דאָס פּאָנעם האט באַ אים פון האַנאָע געשיינט, באַ יאנקלען, ר׳ בעריש מאַכלינס אמאָליקן מעשאָרעס.

איז געוואָרן אַפּדערנאַכט, און טשערנסאָן איז אין היץ געלעגן.

און אלע שכיינים פון ר׳ בעריש מאַכלינס הויז זיינען די נאַכט, ווי אלע נעכט, אויף געווען, ר׳ בעריש מאַכלין האָט דער-ציילט, ווי פיין און ווי לייטיש מענטשן זיינען אין א שטאָט א וויי-טער, ציוריך. און יאנקל, ר׳ בעריש מאַכלינס אַמאָליקער מעשאָרעס, האָט זיך צעלאָזט און האָט געזונגען דאָס באַרימטע לידל „עי, סורקאַ, נע סמאָרקאַיסאַ ווזאַנאַוועסקו״, דאָס לידל, וואָס ער האָט געהערט אין מיניאַטור-טעאַטר, פון באַרימטן זינגער זינגערטאַל, בעאייס דייטש, נאָך גוטע נעסיעס קיין לוצק, בעאייס ער פלעג מיט ווייב און מ׳ס קינד גיין אין טעאַטר-מיניאטור אַלע שאַבעס-צונאַכטס.

און טיף אין דער נאַכט האָט זיך פּלוצים איבער שטאָט צע-בוכעט. פריער ווייס, ערגעץ אין דער פינצטערניש איבער ווייטע, הוילע פעלדער, איבער געדיכטע, פארצווייגטע וועלדער, איבער יאַרן טיפע, און דערנאָך נעענטער, אלץ נעענטער. ס׳האָבן זיך קייקלען פליענדיקע צעהודעס איבער שטאָט, ס׳האָט געריסן און ס׳האָט געשמעטערט. פאַרשפאַרטע דירעס האָבן זיך אַף זייערע גרונטן געשאָקלט און קינדער שלאָפלאָזע אַף סאָפקעס אין די-רעס פאַרשפארטע האָבן געוויינט, צו מאַמעס זיך געטולעט און געוויינט.

צו סאָף נאכט האָט עס גאָר נאָענט, ערגעץ אין גאָסן באַ אַריינפאָר אין שטאָט מיט מעכטיקן הילך אופגעריסן, און אז

ס'האָט שאריען געגומען, און אז מ'זורעך-זון האָט זיך צערויטלט, האָט מען דורך פענצטער-שפאריגע פון דירע-פארשפּאַרטער גע-זען: אַף א וועגעלע, מיט צוויי קוילנוואַרפּער יאָגט דאָס באָכערל „לייע די שאמעסטע" שמיידיק, שמיידיק איבער גאַס און אין פרי-גרוי אין שטאָט אריין.

און אז ס'איז ליכטיק געוואָרן, האט מען געזעען:

פורן פאָרן, רייטער איילן זיך, און אף ברעגן טראָטוארן ליגן, שלאָפן, כראָפּען מיט קעפּ אין בלאָטע נאָך צעגאַנגענעם שניי יונגען, פויערישע יונגען מיט רויטע בענדלעך אף צעכראַס-טעטע העמדלעך.

ס'הייבט זיך א פאַרשלאָפענע האַנט אוף, רוקט זיך אריין אין צעכראַסטעטן העמד און קראצט דאָרט, קראצט דאָרט לאַנג און גיט צוריק א פאַל, און כראָפּע טיפער הילכט אין גאַס.

און רעדלעך וויינען שוין אַרום הייזער געשטאנען, רעדלעך האָבן געשמועסט:

— זיי האָבן זיך אומגעקערט .. ראָליק איז דאָ אין שטאָט.

אין שטאָט-טעאַטר, אין דער גרויסער קאַמער, אין וועלכער מ'האָט זיך אמאָל, אַמאָל, אין 5-טן יאָר, אף דריי טעג פאַר-שפּאַרט און בא רויטע פאָנען רעדעס געהאַלטן, לידער געזונגען, ביז איספּראַוויניק האָט דראָען גענומען, אז ער וועט אונטער-צינדן — אין שטאָט-טעאטר איז באַטאָג א מיטינג געוועזן.

און פול געוועזן שטאָט-טעאטר: אַרמייער, כעוורע פון ארבע-טער-קלוב, שטאָט. און „לייע די שאַמעסטע" איז בא אריינגאַנג-טירן געשטאַנען. אַכטונג געגעבן, ס'זאָל אין אָרדענונג צוגיין.

און בא פאָרהאַנג דערוויייל-אַראָפּגעלאָזטן, צווישן רייען און פאָרהאַנג, בא פאַרענטש האט דער געשטופלטער טאָמאש דער-ציילט טשערנסאָנען:

— פונם שטעטל איז ער, באַליאַס, אין א פאַרנאכט אַוועק מיט א מאַן צען אין נאָענטן דערפל. ער איז דאָרט אף נאַכט

פארבליבן, אין דערפל, און באנאַכט האָבן פון פעלד אַרום דערפל זיך קוילגוואַרפערס צעהוסט און אָרטיקע און ארומיקע „טשיפיקעס" האָבן אים געפאַקט. מ'האָט אים אינמיטן דאָרף, באַליאסן, דאָס צווייטע אויג אויסגעשטאָכן און אַף פיצלעך האָט מען אים צע-האַקט. מיר האָבן אים מיט אלע צען אַף מאָרגן אין שטעטל באַגראָבן...

דער פאָרהאַנג האָט זיך אופגעהויבן, און שטאָט, וואס קוקט פון רייען, האָט זיך אַף שפיץ פינגער אופגעהויבן: אַף דער בימע—כעוורע פון קלוב, און אינמיטן, אין לעדער-רעקל, מיט רע-וואָלווער אין פאַס—ראָליק.

שטאָט אין רייען איז אופגעשפרונגען, האָט געפאַטשט, גע-שריגן, מיט צעפלאַמטע פענעמער געשריגן:

— ראָליק, ראָליק!...

— ס'איז דאך ראָליק, דערזעלבער ראָליק, דער היימישער, דער אייגענער, וואָס איז פאַראַיאָרן מיט 70 אַף מאַסע-וואָגן אַריין אין שטאָט און 2 וואָכן, ביז סאמע דייטש, מיט שטאָט גע-פראוועט. — ס'איז דאָך ראָליק, וואָס שטענדיק און אומעטום געדיינקט ער געבורט-שטאָט זיינע, און שטענדיק און פון אומעטום קומט ער. מיט מאכנעס רויטע קומט ער צו שטאָט... אָט זיצט דאָך טאקע דאָ, אין ווינקל-טעאטר, זיין טאטע, דער אלטער קאַראַאימער, דער לערער פון טאַלמוד-טוירע, קוקט אַף הימל און הערט שוויי-גנדיק. דאָס איז דאָך ראָליק!

— ראָליק, ראָליק! — האט שטאט פון רייען געשריגן.

און אז ס'איז שטיל געוואָרן, איז ראָליק צום ברעג ס‌ענע צו:

— כאוויירים! מיך פרייט זייער ווידער טרעפן זיך מיט מיין געבורט-שטאָט אונטער דער רויטער פאָן. איך געדיינק יענעם זפדערנאַכט, ווען מיט 70 רויטגוואַרדייער האָב איך געמוזט די שטאָט פארלאָזן. געוועז נאָענט דייטש, געוועז נאָענט היידאמאַק, האָבן מיר געמוזט פארלאָזן. איצט האָט די רויטע ארמיי ווידער געבראַכט די רויטע פאָן אין שטאָט אריין. זאָל לעבן די רויטע

פאַן איבער אונזער שטאָט, איבערן גאַנצן לאַנד, איבער דער גאַנצער וועלט !...

— הוראַ, הוראַ, הוראַ ! — האָט שטאָט פון רייען געשריגן.

— כאַווײרים ! איך קום איצט אין שטאָט גראָד נאָכדעם, ווי אונזערע טײלן האָבן אױף עטלעכע טעג געמוזט פאַרלאָזן די שטאָט. באַם אָפּטרעטן זײנען עטלעכע כאַווײרים אומגעקומען, צווישן זײ כ׳ באַליאַס, אַן אַנגעזעענער טוער, אַ טרײער קאָמוניסט. כ׳לײג פאָר באַערן דעם אָנדײנק פון די געפאַלענע כאַווײרים, דעם אָנ-דײנק פון כ׳ באַליאַס, מיט אופשטײן.

און שטאָט איז אופגעשטאַנען, שטאָט האָט אַ האַלבע שאָ נאָכאַנאַנד געזונגען „ווי זשערטוואָיו פאַלי״.

און דערנאָך האָט ראָליק גערעדט וועגן דעם, אַז די רויטע פאָן מוז און וועט זיגן, וועגן דעם, אַז ס׳איז אַ געשלעג אַף רויט אָדער טויט, וועגן דעם, אַז אין אַלע לענדער, אין גאָר דער וועלט וועלן שוין אינגיכן, גאָר אינגיכן די אַרבעטער און פויערים זיך אופהײבן דעם יאָך פון קאַפּיטאַל אַראָפּצואוואַרפן...

און דערנאָך האָט גערעדט טאָמאַש, און דערנאָך איז עפּעס אַ פרישער צום ברעג סצענע צוגעגאַן און רעדן גענומען.

רויטע פאָנען זײנען איבער דער סצענע צעשפּרייט געווען, און געשטאַנען איז לעבן פאָנען מיט אַ צעעפנט מויל „לײע די שאַמעסטע״, און דער פרישער, דער אומבאַקאַנטער האָט גע-רעדט :

— כאַווײרים און בירגער ! איך, מיל, וואָס בין באַשטימט פאַר מיליטער-קאָמיסאַר פון שטאָט, קום דאָ אָט-וואָס צו מעלדן : די הײדאַמאַטשינע איז נאָך ניט אינגאַנצן פאַרטיליקט, זי באַהאַלט זיך נאָך דאָ אויך אין שטאָט, זי זיצט עפּשער אויך איצטער, דאָ אין טעאַטער, און הערט. זאָל זי וויסן, אַז איך, מיל, מיליטער-קאָמיסאַר וועל מיט די שטרײנגסטע, די האַרבסטע מיטלען צע-רעכענען זיך מיט איר, איך וועל זיך ניט אָפּשטעלן פאַר גאָרניט קעדײ צו אײנשטעלן רעוואָלוציאָנערע אָרדענונג אין שטאָט...

און דערנאָך האָט ווידער גערעדט ראָליק :

— כאַווײרים! איך פֿאָר מאָרגן אָפּ פֿון שטאָט. מיר ווילט זיך גלויבן, אַז דעם כ׳ מיל וועט געלונגען פּעסט אײַנצואָרדענען די שטאָט. מיר ווילט זיך גלויבן, אַז מײַן געבורטס-שטאָט וועט ניט פֿאַרשעמען דאָס רויטע לאַנד!...

און שטאָט האָט זיך פֿון רייען אויפֿגעשטעלט, און שטאָט האָט געזונגען:

„Вставай. проклятьем заклейменный"...

און אַז באַ אַרויסגאַנג-טיר האָט זיך אוילעם אַרויסשיטן גענומען, און אַז באַ אַרויסגאַנג-טיר איז לעבן טשערנסאָנען געשטאַנען די לאַנגע פּאָעטעסע „פּרינצעסאַ גריאָזאַ" און האָט נעשניר׳עוועט די ליפּעלעך:

—„Он чудный, наш Ролик, чудный..."

איז מיט מילען, מיט טאָמאַשן, מיט כאַיעטן ראָליק אַרויסגעגאַן, באַמערקט טשערנסאָנען און אָפּגעשטאַנען אַף אַ רעגע פֿון מיטגייער.

— וואָס מאַכט איר היינט, טשערנסאָן, וואָס מאַכט איר?... אַ בריוול איך געבראַכט, אָט טייקעף...

און ער האָט פֿון לעדער-רעקל, פֿון נאָטיץ-ביכל בריוול אַרויסגענומען און גיך-גיך געדריקט טשערנסאָנען די האַנט:

מיר וועלן זיך דאָך נאָך זען מיט אײַך? קומט אַריין אַפֿדערנאַכט, אין רעווקאָם אַריין!

און ער איז אַוועק מיט מילען, מיט טאָמאַשן, מיט כאַיעטן׳

און אַז טשערנסאָן האָט אים נאָכגעקוקט:

אָט איז ער עס ווידער, ראָליק, טאַקע דערזועלבער, ווי ער איז אין זומער פֿינעם זיבעצנטן פֿון ניו-יאָרק אַראָפּ, טאַקע דערזעלבער, ווי ער איז אין סאָף-ווינטער יענעם, פֿאַר אַוועקיאָג מיט 70, מיט פֿרוי יענער שטילער און קינד באַ הענט אירע אַף בימע געשטאַנען און, „כאַווײרים: אין נאָמען פֿון געהאַרגעטן כ׳ פּיאָנטס פֿרוי, אין נאָמען פֿון זײַן עלנט-פֿאַרבליבענעם קינד — מיר וועלן זיך אומקערן: מיר וועלן זיך אומקערן!..." טאַקע דערזעלבער ראָליק, ווי ס׳מאָלט אים, באַזינגט אים מיידל גע-

ליבטע, מיידל מאַרוסיאַ אין זומער נאָך אַוועקיאָג אין שיפל אַף טייכן פון גאָרטן טיפן... כאַקע דערזעלבער...

און אַז בריוול אופגעריסן:

— „...כ׳פּאָר קומענדיקע וואָך אַוועק אין אַ מיליטער-טייל, אַפּן פראָנט. פאַרוואָס קומסטו ניט צו פאָרן?... מיר וואַרטן אַלע אַף דיר! כ׳וואָלט געוואלט זען דיך איידער כ׳פּאָר אָפּ!... מאַרוסיאַ".

אַ שטאָט האָט אַף גאַסן אַרומגעשפּאַצירט. אין בלאָטע נאָך צעגאַנגענעם שניי געווען גאַסן, נאָר פון אַלע זייטן האָט שוין מיט רייעך פון פרילינג געבלאָזן אף שטאָט.

אַ פיבערדיק-אויסגעצויגענע געלעגן איז שטאָט אין פאַרנאַכט. קעגן פרילינג אָנקומענדיקן, קעגן געשעעניש און געשעעניש.

III

— איך קאָן אים דאָך. ער איז דאָך באַ די קעסלערס אַפּן צוקער-זאַוואָד אַ לערער געווען, ערשט אין 12-טן יאָר אַ לערער געווען, — האָט אין בינטל באַ הויז זיינעם גערעדט ר׳ בעריש מאַכלין וועגן דעם קאָמיסאַר, דעם נייעם מיליטער-קאָמיסאַר מיל.

— ער איז גראָד אַ מאָלאָדיעץ, מיל, אַ מאַלאָדיעץ אַ אידל. האָט געזאָגט אַוורעמל דער „באַס", אַוורעמל דער „דייטש".

ס׳האָט זיך שוין פרילינג צעקייגט אין שטאָט, ס׳זיינען שוין בלויע טעג איבער די גאַסן געשטאַנען, און אין איין האָטעל פון שטאָט האָבן שוין קאָמאַנדיר-קורסן געוויאווינט, און אין צווייטן האָטעל האָט געוואוינט „טשעקאַ". סטאָג. באָכער פון אַגראָנאָם-שול, איז קאָמענדאַנט פון טשעקאַ געווען, און „לייע די שאַ-מעסטע" איר געהילף געווען.

אַרויסגעפאָרן איז אַף דראָזשקע איבער גאַסן, מיט פּאָרטפעל אונטער פאַכווע, מיט בליק עטריינגן קאָמיסאַר מיל. און שטאָט האָט פון טראָטואַרן מיט פינגער געטייט:

— אָט פאָרט דער מיליטער-קאָמיסאַר מיל און דאַנילאָוו, דער געהילף זיינער, אָט פאָרן זיי!...

און קלייטן, און ראַטהויז, ווי זיי האָבן מיט א כוידעש צוריק יאָנטעוון געגומען, האָבן אלץ כאַקע געיאָנטעווט. און באַלע-באַטים זייגען זיך אין ראַיאָנען אף אַסיפעס צונויפגעקומען, גע-אַמפּערט זיך און געקריגט זיך איבער די קאָנטריבוציע-סכומען, וואָס מ׳מוז אריינטראָגן. דער ראַבינער איז פון ראיאָן צו ראַיאָן אַרומגעפלויגן און געמיט זיך איינשטילן, שאָלעם מאכן:

— מ׳מוז אויסקומען, אידן. מ׳מוז די סומע אַריינטראָגן.

און צו כאַיעטן אין שטאָטהויז, אין רעווקאָם אריין, איז דער ראַבינער פארשמאַיעט געלאָפן:

— כ׳ כאַיעס, אָבער שטאָט איז דאָך ניט אימשטאנד!..

און אין קלוב אין נאָמען פון פּיאָנטן און אורבאַיען איז א יאָגעניש געווען: ס׳האָבן דער געשטופּלטער טאָמאַש און טשאלי, אַ באָכער פון אַגראָנאָם-שול, אַף פארזאַמלונגען פון פאריינען רעדעס געהאלטן. טשערנסאָן איז מיט זיי פון פארזאמלונג צו פאַרזאַמלונג געגאַן און סעקרעטאר געווען, און פאַריינען האָבן אין ראט אַריין געקליבן, אין ערשטן ראַט פון שטאָט און קרייז.

און פאריינען — מעטאליסטן פון סלאָבאָדקע, מיידלעך פון טוטין פאַבריק, מיידלעך פון הילון-פאַבריק, בוי-אַרבעטער, וואָס וואַרטן, אַז רעווקאָם זאָל זיי צוגעזאָגטע אַרבעט געבן, — פאַריי-נען האָבן געקליבן אין ערשטן ראַט פון שטאט און קרייז כעוורע פון קלוב, כעוורע, וואָס האָט אין זומער פאַראַיאָריקן אין אונ-טערגעסלעך אופשטאַנד געגרייט, טאָמאַשן, כאַיעטן, טשאלין, סטאָגן, די לערערטע פּאָפּאָווע, די גאַנצע כעוורע פון קלוב.

און אין אָפּדערנאכטן האָבן זיך הער-באַלויכטענע פענצטער פון רעווקאָם אַפן דריטן שטאָק פון שטאָטהויז געהייכט איבער שטאָט, און בא לאַנגן „דומע"-טיש איז ביז טיף אין דער נאַכט צעהיצטע זיצונג געגאַן. ס׳האט דאָרט סטאָג לאַנג-לאַנג גערעדט, און דער קאָמיסאר מיל האָט אין טיש געקלאַפּט:

— כ׳ סטאָג, ס׳איז פעטלוראָווטשטשינע! כ׳ סטאָג, איר קאָנט אזוי ארום ווייט, גאָר ווייט פאַרקריכן!..

און סטאָג האט ווידער גערעדט, האַרב און מיט געציילטע ווערטער:

— דער קרייז איז אַ פויערישער, אַ פוילרישער? איז פאַר־וואָס זאָל איך ראט דאָס פויערטום אין אַזא מינדערהייט זיין?

און קאָמיסאר מיל האָט דעם שטול פון זיך געררוקט און אין טיש אַריין געקלאַפּט:

— כ׳ סטאָג! מיר האָבן א קלאָרן באַפעל!..

ס׳איז געגאַנגען צו פייסעך און גאָרטן טיפער הינטער שטאָט האָט שוין געבליט, און אין באַ ראָגן האבן געשמועסט:

— א סוואָרע, אַז זיי קענען שוין צווישן זיך ניט אויסקו־מען, די כעוורע, אַ סוואָרע, אַז מ׳קריגט זיך דאָרט אַלע צפּדער־נאַכט, מ׳קריגט זיך און מ׳סטראַשעט זיך...

און אַרום שטאָטהויז האָבן זיך די כאַזירגיקעס פון פאָר־שטאָט ארומגעדרייט, צוגעקוקט זיך און ניט געקאָנט פאַרשטיין, און שטום־שווייגנדיק, איינשלינגענדיק אין זיך, אַף בולוואַר־פאַרקן קעגן שטאָטהויז געזעסן, געקוקט.

און אין האָטעל „בריסטאָל” זיינען די קורסאַנטן פון קאָ־מאַנדיר־קורסן אין קופּקעלעך געשטאַנען, געטאַינעט וועגן דעם, אַז ס׳קומט זיי סכירעס פאַר דריי כאַדאָשים צייט, און סכירעס קומט אַלץ ניט אָן און וואָס וועט זיין דערפון?

און צו האָטעל „פראַנסוא” האָט „לייע די שאַמעסטע” פון פריצישע גאַסן אין שטאָט אַף פורן קאָל־טואוו געשלעפּט: בעטן און שפּיגלען, און געפּעס טייערס, פון באַראָן מייענדאָרפס און באַראָן קאָרשס פאלאצן פארלאָזטע.

און ס׳איז צוגעקומען טאָג פון ערעוו פייסעך. און רעדלעך באַ ראָגן האָבן געשמועסט, אז אזאַ בין פייסעך באַ שטאָט דאָס ערשטע מאָל זינט זי שטייט, זינט זי איז שטאָט. און דער טאָג איז א הויך־בלויער געווען — אין גאָרטן טיפן, אַף אַלייען פארבאַ־האַלטנסטע, גרינסטע און שטילסטע, יענע אַלייען, וואָס ארום שטיין מיט אופשריפט אַמאָליקער, פוילישער:

„...Доля чловіка!
Тільке блесне и утека.“

איז טשערנסאָן ביז באָטאַג ארומגעגאַן, און אז זון איז שוין איבער גרינסטע, פאַרבאַהאַלטנסטע אַלייען געשטאַנען, איז ער מיטן בארג-אַרוף, מיט גערטנער-גאַס, וואָס פירט פון גאָרטן טיפן, אין שטאָט אַריינגעקומען. אוועק צו שטאָט-טעאַטער, וואו ערשטע פייערלעכע זיצונג פון ערשטן ראַט פון שטאָט און קרייז.

ס׳האָט שטאָט זיך באַ טירן פון טעאַטער געריסן, געוואָלט אַריין, נאָר קורסאַנטן פון קאָמאַנדיר-קורסן האָבן טירן געהיט, צייגענישן געפאָדערט און אוילעם געשטופט, ווייטער, ווייטער פון טירן געשטופט.

אף ביינק, אין רייען זיינען פאריינען געזעסן — ביידלעך פון טוטין-פאבריק, און מיידלעך פון הילון-פאבריק, און מעטאַליסטן פון סלאָבאָדקע, און בוי-ארבעטער.

און געפליעסקעט האָט מען דעם געשטופלטן סאַמאשן, אַז ער האָט זיצונג געעפנט, און געפליעסקעט האָט מען כאיעטן, ווען ער האָט ערשטע רעדע געהאַלטן, און שטום-שטום האָט מען געקוקט, ווען אף בימע איז ארויס סטאַג, א וואָרף ארוף געטון די טשופרינגע אַפן קאָפ און אף לאָשן פון דערפער, וואָס ארום שטאָט, און פון עק סצענע צו סצענע אַרומשפאַנענדיק:

— כאַוויירים! כ׳באַגריס אין נאָמען פון אָרעמען פויערטום די ערשטע זיצונג פון ראַט. נאָר... נאָר, צום באַדויערן, כאַוויירים, ווייניק פויערים זעען מיר דאָ אַף דער ערשטער ראַט-זיצונג. איך וויל ווינשן דעם ערשטן ראַט פון שטאָט און קרייז ער זאָל אמנאָענסטן פאַריכטן דעם פעלער, פאַרגלעטן די זינד, וואָס ער באַגייט קעגן אָרעמען פויערטום!

פאַריינען און רייען האָבן געשטימט, נאָר אין ווינקלען פון טעאַטער האָבן עטלעכע סוויטקעס זיך אופגעשטעלט און געקלאַפט, לאַנג און שטארק און באַגוטנדיק געקלאַפט. און באַ טירן, דאָרט וואו פאָרשטייער פון מיליטער-טייכן, פאָרשטייער פון קאָמאַנדיר-קורסן, האָבן קרעפטיקע געמבעס געהילכט:

בראַוואָ, סטאַג! בראַוואָ, סטאַג!...

און פֿאַרנאַכט זײַנען באַ האָטעל „בריסטאָל“ די לאַנגע קור־סאַנטן פֿון קאָמאַנדיר־קורסן געשטאַנען אין קופּקעלעך, געקוקט פֿאַרעשכווירעדיק אַף אוילעם, וואָס גייט פֿאַרבײַ, און געטאַינעט וועגן דעמזועלבן:

— מיט ניט־אויסגעצאָלטער סכירעס וואָס וועט זײַן?

און אָפּדערנאַכט, ווען איבער גאַסן לײַדיקע איז פּולע לע־וואָנע אַרומגעגאַן, און אין דירעס האָט מען שוין, כּישטיינס־גע־זאָגט, סײַדער אָפּגעפּראַוועט, — מ׳איז געזעסן באַ טישן און מ׳האָט גערעדט וועגן יאָרן, גוטע אמאָליקע יאָרן, פֿון רײַזעס קיין וואַרשע, קיין לוצק, פֿון קלייט אָנגעשטאָפּטער און פֿון גאַסן זיכערע, — אָפּדערנאַכט איז משערנכאָן ווידער פֿון גאָרטן טיפֿן, פֿון אַלייען פֿאַרבאַהאַלטנסטע געגאַן, און לײַכטער ווינט האָט איבער לײַדיקע גאַסן געבלאָזן, און לעוואָנע פּולע האָט שטאָט געהיט.

און אין ווינקל, צווישן קלויסטער צעגלאַנצטן און בולוואַר טונקעלן, פּלוצים —

— „שווײַג! מיט אונז! מיט אונז!..“

אַ בינטל אײַלנדיקע, מיט ביקסן אין הענט, האָט אים פֿאַר־שלעפּט, מיטגעשלעפּט אַראָפּ, צו ראַטהויז און צו ווינקל, וואָס צווישן מאַרק און צווישן קרומען באַרג, וועלכער פֿירט אַראָפּ צו ברעג און צו אויסער־שטאָט.

געאײַלט האָט דאָס בינטל — „שווײַג“ האָט עס געהייסן — און צווישן זיי, די מיט ביקסן באַלאָדענע, איז איינײַנעם מיט כשערנ־סאָנען געגאַן צעטומלט און ניט וויסנדיק וואָס און פֿאָלגנדיק האַכנאָעדיק, אַ צענדליק פֿאַרשוין, אײַנוואוינער, גלאַט אײַנוואוי־נער פֿון שטאָט, פֿון גאַס לײַדיקער אין ערשטער פּייסעך־נאַכט קעגן פּולער לעוואָנע.

און שטיל־שטיל האָבן די, וואָס מיט ביקסן, גערעדט צווישן זיך:

— Ядрена палка!

— מירן אים ווײַזן, וואָס הייסט פֿאַרקויפֿן אונז די בורזשויעס פֿאַר אַ האַלבן מיליאָן גאָלד...

און שטיל-שטיל האָבן מיטגעשלעפּטע געשמועסט צווישן זיך:

— וואָס הייסט עס? וואוהין שלעפּן זיי אונז?

באַם ווינקל מאַרק און באַרג האָט מען זיי באַ וואַנט אויסגע-שטעלט, און א טייל לייט באַוואָפנטע זיינען אוועק איבער גאַסן, וואָס ארום, און געבליבן זיינען היטן אַ מאַן 5.

און באַלויכטן געווען דער באַרג-אַראָפּ, און געגלאַנצט האָבן שטעלעכלעך פון מאַרק, און איינער פון מיטגעשלעפּטע האָט זיך אַף דער ערד באַ דער וואַנט אויסגעצויגן, מיט נייעם יאַנטעוו-גאַר-ניטער און מיט יאָנטעוו-שיך, געקוקט אף די שיינענדיקע נעזער פון די שיך און געבעטן זיך באַ מיטגעשלעפּטע אַרום:

— וואָס וועט מען דאָ טון מיט אונז? וואס ווילן זיי פון אונז?

און איינער פון היטערס האָט געגעצנדיק קעגן לעוואָנע גלאַט אזוי זיך ביקסל אָנגעשטעלט קעגן דעם פאַרשוין מיט יאָנ-טעוו-שיך: — דורכלעכערן? האַ?

און דערוואוסט האבן זיך באַ היטערס מיטגעשלעפּטע, וואָס לעבן וואַנט, אז דער מיליטער-קאָמיסאר מיל האָט פאַרקויפט זיך די בורזשויעס פון שטאָט פאר א האַלבן מיליאָן גאָלד, דער כאַ-ווער סטאָג האָט די מאַיסע אנטפּלעקט און מ׳וועט ניט דערלאָזן... מ׳וועט ניט דערלאָזן...

און פונויבן, פון בולוואַר-גאַס איז עפּעס איינער פּלוצלינג אָנגעלאָפן, מ׳האָט אים אָפּגעשטעלט:

— פאַראַל!...

קרעמענטשוג! — האָט דער פאַרשוין אַ זאָג געטון, און מ׳האָט אים דורכגעלאָזט, און ער איז שנעל-שנעל אַוועק מיטן באַרג-אַראָפּ.

און אין נאָענטער גאַס, וואָס ארום מאַרק, האָט זיך א שאָס דערהערט, און אוועקגענאַנגענע באַוואָפנטע האָבן זיך פונדאָרט אומגעקערט, און געזעען האָט מען פונווייטנס: זיי שלעפּן עפּעס עמעצן, דער עמעצער רייסט זיך, היפּעס קלינגען און זיי שלעפּן, און דער, וואָס מ׳שלעפּט אים, קוויטשעט.

— אוי כאַסקעליאַ בואוו... פּייסעך — ווין...

צו דער וואַנט, וואו שורע מיטגעשלעפּטע, האָבן צוריקגעקומענע באַוואָפנטע דעם פּאַרשוין, וואָס קוויטשעט, צוגעוואַלגערט. ס'איז געווען א בראַסלאווער, א לאַנגער דאַרער בראַסלאווער כאָסיד אין א יאָנטעוו-קאַפּאָטע, פון די מעקאבלים, וואָס זיצן טאָג און נאַכט אין קלויז אין בראסלאווער. די, וואָס האָבן אים געבראַכט, האָבן עפּעס געוואלט ארויסרייסן בײַ אים פון בוזעם, ער האָט ניט געלאָזט און האָט געריסן זיך:

— אוי כאסקעליא בואוו... פּייסעך... ווין...

און איך געראנגל זיינען בײַם בראסלאווער ברילן פון נאָז אַראָפּגעפאלן, זיך צעשמעטערט און זיך צעקלונגען אַפן ברוק. מ'האָט בײַ אים סאָפּקאָלכאָף פון בוזעם כאַקע ארויסגעשלעפּט די זאַך, וואָס ער האָט דאָרטן מיט אַלע קייכעס צוגעהאַלטן — פאַר אלע באוואָפנטע און פאר אלע מיטגעשלעפּטע בײַ וואנט האָט א שיין געטון א פלאַש. א כולע פלאַש וויין.

— פּייסעך... ווין...

מ'האָט בײַ אים נאָך פון קעשענע זיין זייגער ארויסבאַקומען און מ'האט אים צו בינטל בײַ וואַנט געהייסן זיך זעצן. ער האָט זיך פיבערנדיק איינגעקיקט אין פּענעמער אַרום און די הענט געשפּרייט:

— אז איך בין בײַ כאסקעלן בײַם סיידער געווען און גיי מיר אהיים... וואָס ווילן זיי, די אַריילים?

און דערזעען פּענעמער אידישע, גענומען ציען, בעטן:

— זאָגט זיי, זאָגט זיי, זיי זאָלן מיר כאָטש דעם זייגער אָפּגעבן, כ'איז דאָך אַ גאָלדענער זייגער, זאָלן זיי מיר כאָטש דעם זייגער אָפּגעבן...

נאָר מאַכנע באוואָפנטע האָט וועגן עפּעס גיך-גיך געשמועסט בײַ סלופּ באַלויכטענעם קעגן מאַרק:

— דורך און דעם פּאראָל אָנגערופן? אַ קליינישטקער, א שוואַרצינקער?

— ס'איז דאָך ער, Христа бога, ס'איז דאָך ער!..

און צווײ פון מאַכנע מיט ביקסן האָבן זיך אַוועקגעלאָזט, מיט היפּע קלינגענדיקער אַוועקגעיאָגט באַרג-אַראָפּ, אהין, וואוהין ס'איז פריער אַוועק דער פּאַרשוין, וואָס איז דורכגעלאָזן.

און אַרום האָט שטאָט געשטומט, און לעוואָנע האָט זיך אין קייטלעך וואָלקנדלעך ווייסע געררוקט, און מיטגעשלעפּטע באַ וואַנט האָבן האכנאָעדיק געוואַרט, און די צווײ האָבן זיך אומגעקערט:

— Ядрена палка, ער איז אויסגעטריקנט געוואָרן, שפּאַנאַ!..

און מ'האָט דאָס בינטל מיטגעשלעפּטע אויסגעשטעלט, מ'האָט דעם בראַסלאַוועד, וואָס מאָנט דעם זייגער, -עטלעכע קלעפּ מיט פּריקלאַד געגעבן, און איבער גאַסן לײדיקע האָט וואָך פון דריי דאָס בינטל אַוועקגעפּירט.

איבער גאַסן הוילע, באַלויכטענע האָט מען זיי געבראַכט צום האָטעל „פראַנסואַ", און וואַך-פּאַרשוין באַ דער טיר האָט זיי איבערגענומען, און די 3 זײנען צוריק אוועק, אַראָפּ צו ווינקל באַרג און מאַרק.

אף אינעווייניקסטע באלויכטענע טרעפּ פון האָטעל האָט טשערנסאָן דערזען: אָנגעשפּאַרט אין פּאַרענטש שטייט כאַיעט דער דרוקער. א בלייכער שטייט ער און רעוואָלווער באַ זייט, שטייט ער, און קעגן אים שטייט סטאָג, און כאַיעט היצט זיך, כאַיעט ברענט:

— ס'איז דאָך א פּראָוואָקאַציע, סטאָג! ס'איז דאָך ניט קיין רייגער איניען, סטאָג!

און סטאָג שמייכלט, פּאַטשט אים, כאַיעטן, איבער דער פּלייצע:

— וועסט דאָ איבערנעכטיקן א נעכטעלע, ברודערל כאַיעט.

מ'האָט די געבראַכטע אין א צימערל א פינצטערס ארייגעוואַלגערט, און פול שוין געווען דאָס צימערל, אף אלע ביינק און ביינקלעך — אָנגעבראכטע צוזיפּגעשלעפּטע פון שטאָט, און באוואָפנטער, וואָס היט צימערל, האָט זיך געווערטלט:

— פונדאַנעט... אָדער אהיים, אָדער צום ווענטל — אָדע צום ווענטל...

און סירן האָבן אַרום צימערל געקלאַפּט, און אוילעם צונויפ־געשטאַפּטער אין צימערל האָט געשמועסט:

— דער רעווקאָם איז ארעסטירט... סטאָג האָט די שטאָט פאַרכאַפּט...

געזעסן איז אין צימערל צווישן אוילעם א באָכערל, וואָס איז אין וואָך באם רעווקאָם געווען, ער האָט מיט דין־דין קלאָ־געוודיק קעלעכל דערציילט:

— פארנאכט זיינען זיי אריין, באַ אונז אלע די ביקסן צוגע־נומען און פארשלעפּט אהער. בא מיר האָבן זיי דעם קאַווקאַזער מאַנטל מיינעם צוגענומען. א וואונדערלעכן, א טייערן קאַווקאַזער מאַנטל—וואו וועל איך איצט קריגן אזא מינעם?

און דער בראַסלאַווער איז פון איינעם צו צווייטן אין אוי־לעם ארומגעגאַן:

— איר זיינט דאָך געבילדעטע יונגעלייט. זאָגט זיי, איך בעט אייך, די אַריילים, זיי זאָלן מיר דעם זייגער אָפּגעבן...

און אוילעם האָט געקייכט פאר געלעכטער:

— וואָס דארפט איר, פעטער, דעם זייגער, אַז קיין ברילן האָט איר שוין ניט?

און אַנקעגן פענצטער פון צימערל, אנקעגן האָטעל „פראַנסוואַ" איז געלעגן אונטער לעוואַנע שטאָט, וואָס שלאָפט, שטאָט, וואָס ווייס גאָרניט ניט.

און די נאַכט האָט זיך געצויגן, און אלע אין צימערל פינצ־טערס האָבן שוין געדרימלט. און אין ווינקל איז מיט אויגן אָפענע געלעגן דאָס באָכערל פון רעווקאָם־וואָך, וואָס מ'האָט באַ אים דעם קאַווקאַזער מאַנטל צוגענומען, געלעגן מיט איין געדאַנק, אַז אזאַ מאַנטל וועט ער שוין ניט קריגן.

און געדרימלט האָט בא ליכט, באַ אַריינגאַנג אין צימערל, פאַרשוין, וואָס היט, פארשוין, וואָס זאָגט, אַז פונדאַנעט:

— אָדער אהיים... אָדער צום ווענטל... אָדער צום ווענטל...

און צו פרי־צו — ס'איז שוין לעוואַנע אויסגעלאָשן געוואָרן און בלייכן האָט געגומען איבער שטאָט, — האָט מען אין צימערל

מיידל אריינגעשטופּט. מיידל האָט דערציילט, אַז אַלע פון רעוו־קאָם זיינען אַרעסטירט, נאָר טאָמאַש און מיל זיינען אַנטלאָפן. סטאַג האָט באַ זיך די טייל, וואָס באַ „טשעקאַ", און א קליינע טייל פון קאָמאַנדיר־קורסן.

גאַנצער אוילעם איז אין אַ רינג געזעסן אַרום מיידל און געהערט.

און אינדערפרי האָט זיך די טיר אופגעעפנט און פון שוועל האָט א פּאַרשוין אַ געשריי געטון:

— פּאַראַן דאָ טשערנסאָן?

דורך א הינטער־טיר האָט ער, דער פּאַרשוין, טשערנסאָנען דורכגעלאָזט.

צו איז בּראַסלאַווער צום פּאַרשוין, אים באַ האַנט אָנגע־כאַפּט און אין האַנט אריין געקושט:

— פּאַני, פּאַני, יאַ בּראַצלאַווסקי, פּאַני!..

און דער פּאַרשוין האָט געלאַכט, און דער פּאַרשוין האָט דעם בּראַסלאַווער באַם קאָלנער אָנגעכאַפּט, פון טיר אריבער שוועל אַריבערגעשליידערט:

— פּלי, פּייסעך!.

און איינעם זיינען פון האָטעל „פראַנסואַ" טשערנסאָן מיטן בּראַסלאַווער אַוועק. טרערן געשטאַנען באַם בּראַסלאַווער אין די אויגן:

— דער זייגער... דער גאָלדענער זייגער... אַזאַ שאָד!..

און געבּלייבט האָט איבער שטאָט.

און אינדערפרי, אַז שטאָט האָט זיך אופגעכאַפּט, זיינען איבער גאַסן רייטער געפאָרן, מיט היטלען אַף זייט קאָפּ, געפאָרן און געזונגען:

— Пішли жидки в шко-лу —
Им-ти-ри-ти — ром ..
Им-ти-ри-ти — ром !..
По мо-ли-ться бо-гу...
Им-ти-ри-ти — ром...
Им-ти-ри-ти — ром ! ..

און רעדלעך האָבן פון צווישנגעסלעך מוירע געהאַט אַרויס־צוגיין:

— „טשעקאַ" האָט זיך צעבונטעוועט... סטאַג באַלעבאַטעוועט אין שטאָט...

געהילכט האָט „פישלי זשידקי" איבער גאַסן ביז 3 אַזייגער באַטאָג. און 3 אַזייגער באַטאָג האָבן זיך מיטאַמאָל אַנדערע רייטער באַוויזן. זיי האָבן געיאָגט איבער שטאָט, און רעדלעך אין צווישנגעסלעך האָבן שוין געשמועסט:

— קאָמיסאַר מיל האָט באַנאַכט אין א געסל אין עק־שטאָט צו גלאַט־א־אידן אין פענצטער אַריין אָנגעקלאַפּט. דער איז דערשראָקן פון בעט אַרויס.

— ווער איז?

— ס'איז איך, קאָמיסאַר מיל.

אין דער איד האָט מילן אַריינגעלאָזט, און מיל האָט באַ אים איבערגעַנעכטיקט... און טאָמאַשן, דעם געשטופּלטן טאָמאַשן, איז געלונגען דורכן טעלעגראַף איבערגעבן אין דער נאָענסטער שטאָט מ'זאָל מיליטער־טיילן אַרויסשיקן... אָט־דאָס זיינען זיי, די מיליטער־טיילן, אָט אָט־די רייטער, אָט־דאָס זיינען זיי...

און אין טונקל פון פאַרנאַכט זיינען איבער אונטערגעסלעך פון שטאָט געלאָפן פאָרלעכווייס און איינציקווייס, איינציקווייס איינגעגנורעטע פאַרשוינען, געלאָפן איז „טשעקאַ" סטאַגס פון שטאָט אין די פעלדער אַריין, אין די דערפער, די שטומענדיקע דערפער אַרום שטאָט.

צום קאָמיסאַר מיל אין זיין קאַבינעט אַריין איז אריינגעקומען אַ פאַרשוין, — ער האָט געמאָלדן, דער פאַרשוין, דעם סעקרעטאַר, אז ער האָט אַ פערזענלעכן איניען צום כ' מיל, און מ'האָט אים צום כ' מיל אריינגעלאָזט. אַז מיל האָט דעם קאָפּ פון פאַק פאַפּירן אופגעהויבן און געפרעגט דעם פאַרשוין, וואָס דאַרף ער, האָט ער, דער פאַרשוין, פון קעשענע א בראַונינג אַרויסגעכאַפּט און —

מיל האָט א שפרונג געטון און דעם פאַרשוין איבער דער האַנט א זעץ געטון, דער בראַונינג איז פון האַנט אַרויסגעפאַלן, און אַרופגעוואַלגערט האָט זיך מיל אַפן פאַרשוין, מיט נעגל אין פאָנעם אַריין, אים איבערגעקערט און אָנגעקלונגען:

— זאָל מען דעם פארשוין פאַרנעמען!...

און דעמזעלבן באַטאָג האָט ער, מיל, פאַר אָנגעפולטן שטאָט־טעאַטער גערעדט, איבער דער סצענע אַרומגעשפאַנט, דעם פויסט געהויבן און גערעדט:

— די פיינט פון דער רעוואָלוציע האָבן היינט אף מיר, פאָליטישער קאמיסאר פון שטאָט און קרייז, אַן אַטענטאַט גע־מאַכט, דער אטענטאַט איז ניט געלונגען. איך מעלדע פונדאַנעט אַלע פיינט פון רעוואָלוציע־מעגלעך, אַז זיי געפינען זיך אויך דאָ, אין טעאַטר, — איך מעלדע זיי, אז זייערע אַטענטאַטן וועלן אונז אַלעמען און מיך, מיליטער־קאָמיסאר, ניט איבערשרעקן. זאָלן זיי וויסן, אז באַ מיר, מילן, איז מיין לעבן א גראָשן דער ווערט. אויב זיי וועלן מיך אפילו האַרגענען, וועלן קומען צענדליקער, הונדערטער, טויזנטער אנדערע אף מיין אָרט און וועלן טון דאָסזעלבע, וואָס איך. זאָלן זיי וויסן, אז איך וועל דערווייל אָן ראכמאָנעס צערעכענען זיך מיט זיי, מיט די פיינט פון דער רעוואָלוציע..

— ער שפילט דאנטאָנען, — האָט אין רייען געלאכט דער רעדאקטאָר שטיין.

און רעדלעך אף גאסן האָבן געשמועסט:

— ס'איז סטאָגס ארבעט... ער פאָרט דאָרט איצט ארום אי־בער די דערפער אין קרייז און רעדט פאר סכאָדן, אז אידן האָבן די שטאָט פארכאפט, אידן ווילן דער וועלט פויערים דעם קאָפּ פארדרייען... ס'איז זיין ארבעט...

און רעדלעך אף גאסן האָבן געשמועסט:

— פון פאַרנאָסע איז שוין אָפגערעדט... ס'טעלט זיך איי־ביקער יאָנטעוו אין שטאָט... נאָר האלעוואי זאָל מען כאָטש מיטן לעבן ארויסקומען...

און פרילינג הויך-בלאָוער, פרילינג אוקראַינישער איז איבער שטאָט געגאַן, און גאָרטן טיפער אונטער שטאָט האָט געשפּילט, און ארום שטאָט — פעלדער צענרינטע, און צווישן פעלדער — וועגן צו דערפער, דערפער צעזונגענע אין פרילינג הויך-בלאָוון.

און קאָמיסאר מיל האָט זיך אין א פאַרנאכט אף דראָזשקע נאָכן רייטער-טייל פון שטאָט געלאָזט, געזעסן איז מיט אים אף דראָזשקע נייער קאָמענדאנט פון-„טשעקא" — „לייע די שאַמע-סטע", און אוועקגעיאָגט האָבן זיי, און אף דריי טעג זיינען זיי אין דערפער ארום שטאָט פארפאלן געוואָרן.

און אפן דריטן טאָג צו פארנאכטלעך האָבן זיי זיך אומגע-קערט, און געפאָרן איז נאָך זיי רייטער-טייל. און אף דראָזשקע איז שוין מיט זיי נאָך עמעצער, א דריטער געזעסן, און פון רעדל צו רעדל אין שטאָט איז געגאַן:

— ער האָט געפאקט סטאָגן... אין דאָרף גראָמי האָט ער אים געפאקט און ער האָט אים געבראכט אהער... א מיעסן פסאק וועט ער איצט כאפן, סטאָג...

און דעמזעלבן אפדערנאכט זיינען פענצטער פון רעווקאָם העל באלויכטן געוועז, און, דער קאָמיסאר מיל האָט געטאַינעט, געקלאפט אין טיש און געטאַינעט:

— א מעסער אין דער פלייצע פון דער רעוואָלוציע!.. און א מיטל געוצט: געשפילט אף דער פינצטערקייט; פון דער פויערישער מאסע!.. שוינען טאָר מען ניט, כאווײרים!...

און געשוויגן האָט כאַיעט דער דרוקער, און געשוויגן האָט טשאַלי, סטאָגס כאַוועָר פון אַגראָנאָם-שול, טשאַלי, וואָס האָט מיט אים, סטאָגן, 3 יאָר אין איין צימער אַף סלאָבאָדקע אונטער גאָרטן טיפן אָפּגעלעבט. נאָר דער געשטופלטער טאָמאַש האָט אויך הייזעריק געהיצט זיך:

— צעבייטן, כאַווײרים, צעבייטן — און באַסטאָ!...

און אין צווייטן פאַרנאַכט, אַז טשערנאָסאָן איז מיט גערטנער-גאַס אַראָפּ-צו, אַראָפּ צו גאָרטן טיפן געגאַן, האָבן אפן ברוק

ארמייער מיט „שפייערס“ אין הענט געפירט פאַרשוינען, געפירט ארוף, און פאַרשוינען האָבן אין טונקל געשווינן, און איינער פון בינטל פאַרשוינען האָט זיך אָפגעטיילט, צו צום ברעג טראָטואַר, אַהין, וואו טשערנסאָן:

— דערלויבט צוריכערן!...

און טשערנסאָן האָט דערזעען: אין צעכראַסטעטן העמדל, אַ באָרוועסער שטייט לעבן אים סטאַג, און ס׳פאַלט אָוונט אין שטאָט, און סטאַג האָט פאָנעם צו אים אָנגעבויגן, רויכערט צו.

און ארמייער טרייבן אים שוין, סטאַגן, און דעם קאָפּ אָנגעבויגן, מיט אַקסלען אַריבערן קאָפּ שפּאַנט סטאַג אַוועק.

נאָכגעקוקט האָט טשערנסאָן: באַם עק גאַס פאַרקערעוועון אַרמייער, פאַרקערעוועון פאַרשוינען צווישן ארמייער, אין טונקל באַם ראָג, וואָס פירט צום ברייטן, פירעקעכיקן „פּאָזשאַרנע“-הויף ווערן זיי פאַרשוואונדן.

VI

דער געשטופּלטער טאָמאַש האָט באַפוילן, אַז זונטיק אינ-דערפרי זאָלן זיך פאַריינען באַ שטאָטהויז צונויפנעמען, ס׳איז דאָ אַ וויכטיקער איניען, פּינקטלעך 10 אַזייגער זאָלן קומען די פאַריינען.

און דער פאַריין „סאָווראַבאָטניק“ און דער פאַריין „סאָצ-קולט“ האָבן אַף האַלבער שאָ פאַרשפּעטיקט. און אַזן פלאַץ פאַר שטאָטהויז האָט דער געשטופּלטער טאָמאַש מיט פיס געכופּעט:

— „Гни-ла-я ин-те-ле-ген ци-я!!“

און פאַריין „סאָווראַבאָטניק“ און פאַריין „סאָצקולט“ זיינען געפּלעפּט געשטאַנען. ס׳האָט גזוואָרפן מיט גראָבן לערער פון גימנאַזיע, ס׳האָט געציטערט פּרושילסקי, דער אַדוואָקאַט, דער שטענדיקער פאָרזיצער פון „קאָזיטעטן אף באַשיצן די אָרדענונג“, און רעדאַקטאָר שטיין האָט געשמייכלט.

און אַרויסגעטראָגן האָט מען פון שטאָטהויז העק און גראָב-אייזנס און זעגן און מ׳האָט צווישן פאַריינען צעטיילט, און דער

געשטופלטער טאַמאַש האָט פאַרייִנען אַוועקגעפירט אַראָפּ, צו אונטער ראַטהויז, צו לעבן קרומען באַרג, צו קלייטן און שטעלן, צו מאַרק אַלטן.

און אָפן מארק האָט דער געשטופלטער טאַמאַש געהייסן:

— כאַווײרים, האַקט!...

און פאַרייִנען האָבן געהאַקט קלייטן, שטעלן פון מארק אַלטן.

ס'האָט זיך דאָס קנאַקן געטראָגן איבער גאַנצער שטאָט, און אידן זײַנען ארום אין האמוינים געשטאַנען, שטום-שווייגנדיק געקוקט:

— מע האַקט דעם מאַרק...

און צו פאַרנאַכט, אַז פאַרייִנען מיט געשטופלטן טאַמאַשן פונפאָרנט זײַנען אַוועק, איז דאָרט, וואו מארק אלטער, געבליבן הוילער פלאַץ, הוילער פלאַץ מיט טיפע, שווארצע לעכער.

און טעג גילדענע זײַנען געשטאַנען איבער שטאָט, מאָרגן לויטערער און אָוונט לויטערער. און דינע, ווייסע בלווע האָט שטאָט-מיידל אָנגעטון, און שטאָט האָט זיך ארום שטאָטהויז גע-דרייט. אידן האָבן זיך שוין צו פּוסטעפּאַס צוגעוויינט, אַרום-געשלעפּט זיך און אָנגעקוקט כעוורע, וואָס פראוועט מיט שטאָט, און אין רעדלעך אין מיט הויפּט-גאַס צונויפגענומען זיך:

— וועלן מיר, הייסט עס, פּעכנען אָפן פּיסק, אידן?

און הויך איבער שטאָטהויז, איבער אַ'לע גאַסן און הייזער פון שטאָט, קעגן וועלדער און פעלדער און יאָרן און וועגן, וואָס פירן צו דערפער אין פרילינג, האָט ווינט געשפּילט זיך מיט רויטער פאָן.

און אין אַ פרי האָבן זיך אַלע גאַסן פון שטאָט מיט העל-רויטס באַצירט, און קינדער אין רייען אויסגעשטעלטע האָבן מיט געזאַנג פון אַלע עקן שטאָט געשפּאַנט, און מוזיק האָט געשפּילט, און פאַרייִנען אין רייען, אין ווייסע העמדלעך, מיט בענדל רויטס און מיט קוויטל רויטער אַף העמדל, און גאַנצע שטאָט, אידן פון באַ-און ארום-ראטהויז, און כאַזערניקעס פון פאָרשטאָט, כאַזער-ניקעס אויך, כאַזערניקעס פון סאַמע אונטן און באַ ווייטסטע

זייטן גאָס, איינשליינגענדיק אין זיך און מיט כשאַד-אָריגן, — גאַנצע שטאָט האָט זיך מיט באַרג-אַראָפּ, מיט גערטנער-גאַס, אַראָפּ, צו גאָרטן טיפן געצויגן.

ס'איז געווען ערשטער טאָג אין כוידעש מאַי, און אין גאָרטן טיפן, בײַ טײַכן און העכער פון טײַכן, אַף בערגלעך גרינע אַרום גאָרטן און אַף לאָנקעלעך ברייטע גאָרטנס זיינען זיך קינדער צעלאָפן און אין קאַראַהאָדן געטאַנצט. אין קאַראַהאָדן געזונגען. און פון בימעס אַף לאָנקעלעך ברייטע, פאַר אוילעם אין גראָז צעשפרייטן, האָט מען רעדעס געהאַלטן, און אוילעם, שטאָט איז אין גראָז געלעגן, אויסגעצויגן געלעגן, געהערט און געקוקט אַרויף, צו בלוי לײַכטן אין הייך.

און פול געווען דער גאָרטן, און אין אַלייען טיפסטע, אין געדיכטע וועלדלעך אַרום גאָרטן, אין די וועלדלעך פון די אַמאָ-ליקע מאַסאָווקעס, מאַסאָווקעס אין 5-טן יאָר, אין די וועלדלעך, וועגן וועלכע ס'איז אַף יאָרן פאַרבליבן ליד אין שטאָט —

„אין די טיפע וועלדלעך הערט זיך אַ געררודער:
„ס'האָבן זיך צונויפגענומען שוועסטער און ברידער.
„זיי האָבן זיך צונויפגענומען, מאַכן מיט די הענט,
„זיי ווילן ניט קיין קייסער, זיי ווילן אַ פּרעזידענט...״

אין די וועלדלעך האָט ווייט און נאָענט געראַשט, געהילכט מיט מענטש.

און צו טרעפּ, צו ווייסע זיילן פון פּאַוויליאָן בײַ אַרייַנגאַנג אין גאָרטן איז אַוטאָמאָביל צוגעפאָרן, און אַרום זיינען קאָמיסאַר מיל און דער געשטופּלטער טאָמאַש און טשאַלי, און אַוועק זיי-נען זיי צו לאָנקע ברייטסטער אין גאָרטן, און פון בימע אין מיט לאָנקע האָבן זיי דאָרט לאַנג גערעדט אין אוילעם אַרום, אוילעם אַרום אין גראָז קעגן בלוי לײַכטן האָט געשריגן „הוראַ״.

און אַף די טײַכן פון גאָרטן האָבן זיך שיפעלעך אָנגעשטאָפּטע מיט קינדער זינגענדיקע געשיפט, און שיין איז געלעגן אַף טײַכן, שיין פון ערשטן טאָג אין כוידעש מאַי.

און אַף בריטסטער לאַנקע פון גאָרטן איז שוין אוילעם באַ בימע אין געדיכטער ראָד געשטאַנען, און אין מיט ראָד האָט געהויבן די פּיס, געטופּעט מיט די פּיס און, פּאָנעם פאַרוואָרפן, אין רעדל געטאַנצט, אין אוילעם-ראָד טשאַלי, סעקרעטאַר פון איספּאָלקאָם, — טשאַלי, באָכער פון אַגראָנאָם-שול, וואָס אונטער גאָרטן טיפן, מיט גרויסער רויטער קווייט אַף העמד צעשפּיליעטן האָט „קאָזאַטשקע" געטאַנצט, און אוילעם ארום האָט מיט הענט געפּאַטשט, און געפּאַטשט האָט דער געשטופּלטער טאָמאַש, און געפּאַטשט האָט קאָמיסאַר מיל.

— אָט אזוי, אָט אזוי, טשאַלי!...

און מיט פּאָנעם אין גראָז הויכן אַף בערגל אונטער גאָרטן איז באָכער טשערנסאָן געלעגן, באָכער טשערנסאָן, וואָס פּלאָנטערט זיך אין שטאָט הי און נים-הי און מיט אויגן צעלאָפּענע, און אין לייכטן בלוי איז דער טאָג געגאַן, און קאָפּ אין גראָז האָט געדיינקט, אלעס געדיינקט.

און רויש פון נאָענטן און ווייטן אין גאָרטן האָט צווישן, איבער ביימער געהודעט, און אין דעמבן-וועלדל אַרום גאָרטן האָבן הארמאָשקעס געשפּילט, און טאָג הויך-בלאָער האָט זיך געלאָסן-געלאַסן, אין שיין אין יאָנטעוודיקער צו שקיע גערוקט.

און אַז טשערנסאָן האָט קאָפּ פון גראָז אויפגעהויבן, איז שוין הימל צעשטערנט געווען און שטילער געווען געזאַנג אין גאָרטן. ס'איז שוין אוילעם פון גאָרטן אין שטאָט געווען, אין שטאָט באַצירטער, העל-באַלויכטענער.

נאָר איין הארמאָשקע האָט נאָך אין דעמבן-וועלדל געשפּילט, און פּאָרלעך אין ווייסע העמדלעך האָבן נאָך אין גאָרטן אַרומגעשפּאַצירט.

און אַז טשערנסאָן איז מיט בארג-אַרוף אין שטאָט אריין געגאַן, האָט ער זיך אַף סטעזשקע שמאָלער באַ זיים בארג-ארוף אין עפּעס אַ פּאַרשוין אָנגעשלאָגן. ער איז, טשערנסאָן, אָפּגעשפּרונגען, אַ קוק אָסן פּאַרשוין געגעבן — אַ יונג, אַ קודלאָסער יונג, פון די יונגען, וואָס אין כאָוערניקעס-פאַרשטאָט. ער שטייט,

דער יונג, און די הענט בײַ די זײַטן, און ער קוקט, מיט רוגזע־אויגן קוקט ער און —

— הממם... הממם... —

און אַז טשערנסאָן איז גיך־גיך ווײַטער, אַרויף־באַרג געגאַן, האָט ער דערהערט אונטער זיך דרײַ ווערטער, יענע דרײַ ווערטער, וואָס הערשן אין כאַזערניקעס־פּאַרשטאַט, און אַ קאָל אַ צעצויגנס, אַ הייזעריקס, אַ רעציכעדיקס:

— Всіх виреҗемо... До останнього виреҗемо..

און אין העל־באַלויכטענער שטאָט זײַנען פֿול די גאַסן געווען. און בײַ הויכן פּלאַקאַט איבער ברוק פֿון הויפּט־גאַס, בײַ פּלאַקאַט, אויף וועלכן ס'הייגנט דאָס בילד לענינס, איז געשטאַנען ר' בעריש מאַכלין, און ס'איז געשטאַנען אוורעמל דער „באַס", דער „דײַטש", און ס'איז געשטאַנען ציקאַנער, דער קאַנטאָר פֿון דער כאָראַלער שול, און ס'איז געשטאַנען יאַנקל, ר' בעריש מאַכלינס אַמאָליקער מעשאָרעס. און ר' בעריש מאַכלין האָט דערציילט:

— אַז ער איז אָפּגעפֿאָרן, אַז זײַן צוג האָט פֿון ציוריכער וואָקזאַל געריִרט, האָט ער דעם קאָפּ פֿון גאַניקל אָפּפֿאָרנדיקן אַרויסגערוקט און מיט פֿויסט צו בינטל באַגלייטערס, וואָס אויף וואָקזאַל פֿאַרבליבן, געפֿאָכעט: „Мы им покажем!..." — האָט ער געשריגן און מיט פֿויסט געפֿאָכעט...

און דער זאַל פֿון קלוב אין נאָמען פֿון פּיאָנטן און אורבאַיען האָט געשײַנט אין עלעקטריע, און דער געשטופּלטער טאָמאַש האָט דאָרט איבער דער בימע ארומגעשפּאַנט און לאַנג־לאַנג גערעדט.

—

דראָזשקע האָט זיך געטרייסלט, און קאָמיסאַר מיל איז מיט פֿאַרטפּעל אונטער פּאַכווע ארומגעפֿלויגן, און „לייע די שאַמעס־טע" האָט אין האָטעל „פֿראַנסוא" מיטן „ראַבאָטשע־קרעסטיאַנסקי" באַטאַליאָן געפּראַיועט.

און שטאָט, קוקנדיק פֿון טראָטואַר אויף קליינינטשקן שוואַרצינקן קאָמיסאַר מיל אין דראָזשקע, האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ:

— ער מעג צעיאָגט זיין, מיל, ער האָט פון וואָס צע־יאָגט צו זיין...

און אין ר׳ בעריש מאַכלינס הויז האָט זיך פון לעצטער נע־סיע אין קרייז־שטעטלעך אומגעקערט ווידענער יונגערמאַנטשיק כאַימל, וואָס אין קרייז־שטעטלעך ברימל און בייוול און מעל קריפט ער אוף. ער איז געשטאַנען אין קאָרידאָר אין ראָד שכיי־נים, און ווייב, וואָס האָט קאָם דערוואָרט אָף אים, האָט אים באַ העגט געהאַלטן, און נאַקעטע קינדער וויי האָבן אים באַ פלודערן געשלעפט, און ער האָט גערעדט:

— גילט מיך אָפּ, מער פאָר איך ניט!... אַ מאַגע פון קינ־דער בין איך און דאָס לעבן איינשטעלן וויל איך ניט!... די דערפער קאָכן!...

און קיין כאיל איז אין שטאָט שוין ניט געווען. און צו „לייע דער שאמעסטע“ אין „ראַבאָטע־קרעסטיאַנסקי“ באַטאַליאָן זיינען פון אונטערגעסלעך געגאַן — יונג־פאַלגעלע, יונג־שוסטערל, יונג־שינדער־יונג, ווער ס׳איז אַף מילכאָמע געווען און ווער ס׳האָט ביקס האַלטן געקאָנט איז געגאַן צו „לייע דער שאמעסטע“.

און אין טעג קלאָרע, טעג כיעסדיק־ווארעמע האָבן רעדלעך אָף הויפּט־גאַס געשמיעסט:

— ער האָט סטאָג, פייַן אָנגעארבעט אין די דערפער... און ווער ס׳זאָל אים פאַרבייטן דאָרט איז אויך דאָ.. טוט זיך עס דאָרטן אין די דערפער, טוט זיך...

און אָף בריק פון הויפּט־גאַס איז געפאָרן רייטער־טייל, פונ־פאָרגט — יונג 18־יעריקער, קאַצאַפּל שלאָנקס פון פערד, פונ־פאָרגט — „לייע די שאמעסטע“, פונפאָרגט — שמועליק וואָלגע־דרחשיניק און פונונטן אָף טערד — פאַלגעלע, שוסטערל, שינ־דער־יונג, שערערל:

— „Мы кузнецы и друг наш молот,
„Куем мы счастья ключи“!

— אָט פאָרן אונזערע יונגאַטשעס! אָט פאָרט אונזער „קרעסטיאַנסקי“ באַטאַליאָן! — האָט געקוקט הויפּט־גאַס.

און אַף שטאַכעטן פון בולוואר קענן שטאָטהויז זײַנען גע־זעסן כאָזערניקעס פון פאָרשטאָט, שטום־שווײַגנדיק געזעסן און שוין עפּעס ווי צעקייעט, עפּעס ווי פארשטאנען, עפּעס־וואָס אין מויעך געדריכטן, אין מויעך, וואָס רירט זיך קאָם־קאָם, אונטערגעצויגן.

און טשערנסאָן איז אין גאָרטן סיפּן ארומגעגאַן, געוואוסט, אַז מאַרוסיאַ איז שוין ערגעץ אין אַ טייל, מיט אַ מאַכנע אַ פוי־ערישער אַף די שטרעקעס פון קאנט, און אין רעדאַקציע נייער פון צייטונג נייער, וואו רעדאַקטאָר שטייען איז סעקרעטאַר, איז ער, טשערנסאָן, שאָען אָפּגעזעסן, אַף גלאַטינקע פּאַסן פּאַפּיר געשריבן פאַר דער צייטונג פערזן, פערזן פריילעכע און בייסיקע אין סטיל פון לידער פאָלקישע, פערזן וועגן דעם, אז אונטער שטולן גיל־דענע פון לאָרדן שמאַלציקע שטייט און קייכט פאַר געלעכטער אַ דוימער.

דעם רעדאַקטאָר שטייגט צונג ארויסגעשטעקטער איז נאָך איילנדיקער פון נאָכגעלאָפן, ער האָט הייסן לייט־ארטיקל פאַר צייטונג געשריבן, און אַף פּאָנעם זײַנעם קלייענדיקן האָט שמייכל געשפּאַצירט:

— אַ ווייב האָט ער, מיל, אין אָדעס... נאָר מיט דער לע־רערן פּאַפּאָווע איז ער עפּעס צו אַ נאָענטער מעכוטן...

און דער „קרעסטיאַנסקי” באַכאַליאָן איז מיט פויק און מיט געזאַנג אין דערפער אריינגעגאַן. ס'האָט שטאָט געקוקט, ווי יונג פון פערם און „לייע די שאמעסטע” פירן אים אוועק, דעם באַ־טאַליאָן, און ווי זיי ברײַנגען אים צוריק. פאַרשטויבט און אָפּ־געריסן־אָפּגעשליסן, מיט קעפּ אראָפּגעלאָזטע האָבן זיך באָכו־רימלעך פון אונטערגעכלעך פון דערפער אומגעקערט, און לעוואַיעס מיט מוזיק האָבן געשפּאַנט איבער שטאָט.

אין ר׳ בעריש מאַכלינס הויז, אין קאָרידאָר איז רעדל שכיי־נים געשטאַנען אַרום ציקאַגערס, דעם קאָנטאָרס בענאָקל, וואָס קערט זיך אום מיט באַטאַליאָן, און דאָס בענאָקל, וואָס האָט ליב אַ טרונק און האָט ליב ביליאַרד און מאַמע ציטערט איבער אים, קעכלט אים, — דאָס בענאָקל האָט דערציילט:

— זיי האָבן דאָרט אַלצדינג, אין די דערפער. ביקסן, קוילנ-וואַרפער, אַפילע קאַנאָנעס. און טאָג און נאַכט זידט דאָרטן. גאַ-לעך היצט אונטער און לערער רייצט אָן. און ס'אַ סאַקאָנע אָנ-צוהייבן מיט זיי...

רעדל אין קאָרידאָר האָט געשטומט. ר' בעריש מאַכלינס ציוריכער קאַפּעלושל איז אַפן שפּיץ קאָפּ געזעסן און ער האָט, ר' בעריש מאַכלין, מיט פינגער אין הייך אַריין געטייט:

— אַ כאַסענע פאַרקאָכט זיך, אידן, ניט אַף קאַטאָוועסן, גאָרניט אַף קאַטאָוועסן!...

געווען אַ פּרייטיק באַטאָג, אַ ליכטיקער און אַ גרינגער, און פאַרביי בולוואַר, פאַרביי ראַטהויז, פאַרביי קרומען בארג, פאַרביי לעכער פון מארק אַלטן, צו נידער שטאָט, צו לעצטן אונטער-געסל, צו טויטן בריקל, צו הייליק-אָרט מיט שטיינערנעם פּאַרקן, וואָס אַף בארג פליכיקן, איז געגאַן אַף ברוק כאַפּטע, — קלעזמער פון אַגראַנאָם-שול האָבן געשפּילט, און שמועליק וואַלנעדרוזשיניק האָט פונפאַרנט רויטע פאָן געטראָגן, און שטאָט איז נאָכגעגאַן, ביז גראָז און מאַצייוועס אַף בארג נאָכגעגאַן.

און צווישן גראָז הויכן, צעשיינטן, צווישן מאַצייווע און מאַ-צייווע, קעגן שטאָט אַף קעגנדיקן בארג אויסגעשפּרייטער, איז שוין גרוב פאַר שערערל פון „קרעסטיאַנסקי באַטאַליאָן“ פאַרטיק געווען. ס'איז געלעגן שערערל, אַ צעלעכערטס, אַ צעשניטנס, און אַף שכייבישער מאַצייווע איז געשטאַנען שלאַנקער 18-יאָריקער קאַצאַפּ פון פערום:

— אייביקער רום די געפאַלענע כאַוויירים, און אַ שוואוּע — געקאָמע נעמען פאַר די געפאַלענע כאַוויירים!...

גראָז, מאַצייוועס, און פעלד נאָענטס, און וואַלד נאָענטער, און שטאָט אַנקעגן אַף בארג אין שיין באַטאָגיקער, און באַ האָרי-זאָנט, באַ עק פעלד צעשפּרייטן — איינגעבויגענער פויער באַ פערד און אַקער, און פוסציק ביקסן האָבן אָפּגעקנאַלט, צערודערט נאָענט און ווייט:

— נעקאָמע פאַר די געפאַלענע כאַווײרים !...

און אומגעקערט זיך אין פאַרנאַכט אַראָפּגידערנדיקן אַף הויפּט-גאַס, האָט טשערנסאָן באַ האָטעל „פראַנסוא“ פלוצלינג געטראָפן ראַליקן. ער האָט זיך געאײַלט, ראַליק.

— יאָ, די איז איצט אפן פראָנט, מאַרוסיא. איך בין צוליבן צוזאַמענפאַר אראָפּגעקומען. היינט באַנאַכט פאַר איך אין דאָרף אַריין געוואוירע ווערן...

און ער האָט אַוועקגעיאָגט, ראַליק.

און שאַבעס באַטאָג איז שטאָט-טעאַטער פארפוצט געווען, און אף אריינגאַנג האָט פלאקאט לאנגער געגלאנצט:

„Перший селянський з'їзд повіту“...

און פאַרבײַ טעאַטר, מיט פלאַך פאַר טעאַטר, צו סקווער שכײַנישן איז „קרעסטיאַנסקי“ באַטאליאָן פארשטויבט, פארמא-טערט פון נעסיע לעצטער געגאן, און אין אָרנדל מיט רויטס באַ-דעקט איז אָפן געלעגן ווייס פאָנעם פון שלאַנקן פערמער, און שמועליק וואָלנעדרוזשיניק האָט פונפאָרנט רויטע פאָן געטראָגן, און ראַליק, מיד פון אמפּערניש מיט דאָרף און נאַכט, האָט באַ זייט געשפאַנט, און קלעזמער פון אַגראָנאָם-שול האָבן געשפּילט.

און אין סקווער, אין ראָד לעבן פאָנטאַן באַ אָפענעם אָרנדל, האָט גערעדט ראַליק, האָט גערעדט דער געשטופּלטער טאָמאָש, האָט גערעדט קאָמיסאַר מיל, און מוזיק האָט געשפּילט, און מ'האָט איבערגעלאָזט ווייס פאָנעם קאַצאפּישס, אן אדרוף אף באַרו-איקטע רויטע, אין סקווער, אין ראָד, לעבן פאָנטאַן.

און זונטיק אינדערפרי זיינען אף ביינק אין סקווער באַ לאנגע טישן געזעסן שטום-שווייגנדיקע פויערים, פאַר גיין אין שטאָט-טעאַטר אַף צוזאמענפאָר געגעסן דעם איבערבייסן, וואָס מ'האָט פאר זיי צוגעגרייט. און דערנאָך זיינען פויערים שטום-שווייגנדיק געגאן צו טיר, אַף וועלכער לאַנגער אופשריפט גלאנצט:

„Перший селянський з'їзд повіту“..

און זיי זיינען אין רייען לאנג געזעסן, שטום-שווייגנדיק געזעסן און געוואַרט ביז פאָרהאנג וועט זיך אופהייבן, און אז

פאָרהאַנג האָט זיך אופגעהויבן, און מוזיק האָט אָנגעהויבן:
„Вставай, проклятьем заклейменный"...
האָבן זיך פויערים אַ שטעל אוף געטון, און טופעניש פון פיס האָט זיך צעלאָזט איבער גרויסער קאַמער שטאָט-טעאַטר.
— זאַפּאָרויט! זאַפּאָרויט!...

זיי האָבן ניט געפויעלט. מוזיק האָט געשפילט אירס, געענדיקט אירס, און ערשט דערנאָך אריבערגעגאַן צו דעם, וואָס פויערים ווילן. און פויערים האָבן געטופעט מיט פיס, און אז מוזיק איז איבערגעגאַן, האָבן פויערים שטייענדיק, רויגעזדיק-פייערלעך געזונגען:

.. Як крові ворожа потече
У сине море...

און אַז ראָליק איז צו צום ברעג סצענע און האָט גערעדט וועגן שלאַכט גרויסער אלוועלטלעכער, שלאַכט אף רויט אָדער טויט — האָבן פויערים געשוויגן. און אַז צום ברעג סצענע איז צו קאָמיסאַר מיל מיט האַנט פארלייגט אין פאַס און געבליבן שטיין, גרייטנדיק זיך, מיט אויגן שארף-געווענדעטע צו שטומענדיקן האמוין אין רייען, האָט פון די ווייטסטער, באַ טיר געמבע קרעפטיקע אויסגעשאָסן:
— Геть! . Геть!...

און גאַנצער שטומענדיקער האמוין איז שוין געשטאַנען, און פיס האָבן געטופעט, און פּאָנעם האָט געברענט, און פויסט האָט געפאָכעט:

Геть! .. Геть!.. ? פאַרוואָס סטאָגן דערהאַרגעט—Геть!... Геть!...
און קאָמיסאַר מיל איז בלייך, שטומענדיק געשטאַנען באַ ברעג סצענע, און אויגן ניט אָפּגעווענדעט פון קאָכעניש אין רייען. און פויערים זיינען שוין מיט פויסטן פון רייען געקראָכן צו סצענע, מיט פלאַמענדיקן פּאָנעם, מיט סלונע אַף ליפּן.
— Геть, геть! .. За що Стога вбив?..

מ'האָט דעם פאָרהאַנג אַראָפּגעלאָזט, און פויערים זיינען אין ביַנטלעך געשטאַנען, צעהיצט געטאַינעט און מיט הענט געפאָכעט, — פּאָנעם, אויגן האָבן געפלאַמט.

— דער „בידלאָ“ איז צום סייכל געקומען, טשערנסאָנעלע? —
האָט פון רעדאַקציע-ביינקל אין ערשטער ריי איבערן אויער צו טשערנסאָנען געמורמלט רעדאקטאָר שטיין.

און טשערנסאָנס אויגן זיינען ארומ[illegible] [illegible]בער פענעמער צעקאָכטע, האָבן זיך צוגעטשעפּעט צו [illegible] ברייטפּלייציקן פויערל, וואָס טופּעט אין בינטל זיינעם [illegible] פיס און רעדט גיך-גיך און טייט מיט פינגער צו פּאָרהאַנג אראָפּגעלאָזטן.

מ'האָט דעם פּאָרהאַנג ווידער אופגעהויבן, און אף סצענע איז שוין קאָמיסאַר מיל ניט געשטאַנען, אַף סצענע איז קיינער כוץ ראָליקן ניט געשטאַנען, און מיט הענט פון סצענע האָט ראָליק געפּאָכעט:

— Увагу! Увагу!

און אַז קאָכעניש אין רייען איז שטילער געוואָרן, האָט ראָ-ליק אַף לאָשן פון דערפער ארום שטאָט גערעדט:

— כ'וועל איבערלייענען פאַרן צוזאַמענפאָר די טעלעגראַמע פון צענטר, וואָס איז ערשט באַקומען געוואָרן.

שטילער, שטילער!

און פויערים זיינען אין רייען געשטאַנען, געשוויגן, געוואַרט.

און ראָליק, אָנגעשפּאַרט די האַנט אין רעוואָלווער, וואָס בא זייט לעדער-רעקל, האָט געלייענט:

... „Перший селяський з'їзд повіту личити роз-пущеним“...

רייען זיינען אַ רעגע געפּלעפּט געווען, און דערנאָך האָבן רייען זיך צעהודעט, און דערנאָך האָבן רייען זיך צע-דונערט.

גרויסע קאַמער שטאָט-טעאַטער האָט מיט פיס געטופּעט:

— מיר ווייסן, מיר קאָנען אייך!... די טעלעגראַם האָט איר דאָ צונויפגעשטעלט!... מיר קאָנען אייך!...

נאָך פּאָרהאַנג איז שוין אַראָפּגעלאָזט געווען. און מוזיק האָט שוין געשפּילט:

... „Это есть наш последний и решительный бой“...

און פויערים האָבן געדעוועט, פויערים האָבן געטופעט, פוירים זיינען מיט פויסטן צעפּאָכעטע צו פּאָרהאנג אראָפּגעלאָזטן געקראָכן.

און דערנאָך זיינען פויערים שטום-שווייגנדיק געזעסן אין סקווער שביינישן, דעם ווארעמעס, וואָס מ'האָט פאר זיי צוגעגרייט, געגעסן. און דערנאָך זיינען פויערים מיט קאָפּ אראָפּגעלאָזטן, מיט שפּאַן האַרטן, מיט קוק קרומען אין טונקל פון פארנאכט דורך גאס און אונטערגאס, צו פעלד, אהיים אין דערפער אַריין געגאַן.

און אַף ברוק פון הויפּט-גאַס האָט געשפּאנט דער „קרעסטיאַנסקי" באַטאליאָן, און שטאָט האָט פון טראָטואַר געקוקט:

— פּאַלגעלע, שוסטערל, שינדער-יונג, שערערל, — פּארמאַטערט זיינען זיי, נעבעך...

און פענצטער פון איספּאָלקאָם אין שטאָטהויז אפן דריטן גאָרן האָבן זיך העל-באַלויכטענע איבער שטאָט געהויכט. און נאַכט פון כוידעש מאי, אַ ווייסע, אַ זיסע, אַ מליענדיקע האָט איבער שטאָט געאָטעמט. און שטאָט-מיידל אין דינער ווייסער בלוזע האָט זיך אין סקווער ארום ראָד, ראָד מיט קאצאפּל פון פערם אינמיטן, מיט שטאָט-באָכער ארומגעדרייט. און געשלעפּט האָט דער באָכער אהין, וואו שטילער איז, אַהין, וואו טונקעלער איז, און שטאָט-מיידל האָט געפּאָלגט, שלעפּן זיך געלאָזט מיט גערטנער-גאַס באַזילבערטער, אַראָפּ, צו גאָרטן טיפן אין שיין, צו גראָז הויכן אַף בערגל אונטער גאָרטן טיפן.

און אז אף גאסן, וועלכע ס'הים לעוואָנע, איז אינגאַנצן ליידיק געוואָרן, אינגאנצן שטיל געוואָרן — דירע פארשפּארטע שלאָפט, — האָבן זיך פענצטער פון איספּאָלקאָם אין שטאָטהויז אפן דריטן גאָרן אויסגעלאָשן. און פאַרביי סקווער, פארביי אייזערנע שטאַכעטן פון סקווער-פּאַרקן, פאַרביי הייזער צוויי-שטאָקיקע, אַראָפּ, צו בריק, צו וואָקזאַל האָט „קרעסטיאַנסקי" באַטאליאָן דורכגעשפּאנט, אייננעגנורעט און פאַרזיכטיק-טרעטנדיק, קאָמיסאַר מיל פונטאַרנט, געשטופּלטער טאָמאַש פונטאַרנט און

ראָליק באַ זייט, מיט האַנט אָנגעשפּאַרטער אָן רעוואָלווער אַף לעדער-רעקל באַ זייט.

און לײדיק און באַזילבערט געווען גאַסן אין נאכט מליענדי-קער, און דירע פאַרשפּאַרטע איז געשלאָפן.

און אַז דירע פאַרשפּאַרטע האָט זיך אופגעכאַפּט, אַז דירע פאַרשפּאַרטע האָט טירן געעפנט און איז אַף גאַסן ארויס:

— זיי זיינען שוין נישטאָ!... זיי זיינען שוין נישטאָ!...

און געקנאַלט האָט שוין אין פעלד ארום שטאָט, פון אַלע זייטן, פון יענער זייט זאוואָד, פון יענער זייט גאָרטן טיפן, פון יענער זייט טורמע, פון יענער זייט צווינטער „פייגעריוקע״, פון פעלד, וואָס אַף יענער זייט וואָקזאַל.

און פרי געווען, מאַי-פרי העל-זוניקער, און אַ איד איז אינ-מיטן צוויי גאַסן שטיין געבליבן, מיט הענט צעווייטע, מיט אויגן אַוועקגעבלאָנדזשעטע און אַ שטעל געטון פוס שיקערן אַף איין טראָטואַר, און אַ שטעל געטון פוס שיקערן אַף צווייטן טראָטואַר, ניט געוואוסט וואוהין, — באָכער זיינער, וואָס טרעפט אים דאָ פּלוצלינג, האָט אים באַ ארבל געשלעפּט:

— טאַטע, טאַטע די שטוב אונזערע איז דאָך דאָרטן, אראָפּ! וואוהין גייסטו עס, טאַטע!

און טאַטע האָט אויגן אַוועקגעבלאָנדזשעטע געהויבן:

— ה?... וואָס זאָגסטו?... אראָפּ?...

און אין שטאָטהויז צווישן פּאַפּירן און פּאַפּירן צעשאָטענע איז אַ אינגל באַ טישל געשטאַנען, און פון אַלע גאַסן זיינען יונגען און יונגלעך פון שטאָט געלאָפן, געשטופּט זיך צו טישל:

— דו פאַרשרייבסט, פאַרשרייבסט אין „אָבאָראָנע״?

און געקנאַלט האָט שוין שטאַרקער ארום שטאָט, און אינגל פון טישל צווישן פּאַפּירן צעשאָטענע איז שוין אוועק, און אַלע יונגען און אינגלעך זיינען שוין אוועק אהיים, צו שטוב צעפּאָ-לאָכעטער, צו מאַמע פיבערנדיקער.

און אַף ברוק פון הויפּט-גאַס האָט געיאָגט דראָזשקע, אין דראָזשקע איז באַ קוילנווארפער אַ צעפלאַקערטער געשטאַנען

„לייע די שאמעסטע". טשערנסאָן איז בא ברעג טראָטואר גע-שטאַנען, געקוקט אַף אים: עפּעס שרייט ער, „לייע די שא-מעסטע", עפּעס ווילד שרייט ער און יאָגט די דראָזשקע, יאָגט.

און רעדאַקטאָר שטיין איז מיט הענט אין קעשענעס, מיט פּאָנעם צעיאָגטן פאַרבייגעלאָפן.

— ס'האלט שמוציק, טשערנסאָן. דערפער פון ארום און ארום קומען צו אונז צו גאַסט!... מע דארף גיין דאָס ווייב באהאלטן!...

און ער האָט מיט האַנט אַ מאַך געטון און האָט אויסגעשפּיגן:

— ס'האלט זייער שמוציק, טשערנסאָן!...

און ער איז אוועק.

און שטאַרקער האָט געקנאַלט ארום שטאָט. און פון ר' בע-ריש מאכלינס הויז האָט זיך אוועקגעטרעטן ציקאַנער, דער קאַנטאָר פון דער כאָראלער שול, געלאָזט מיט ווייב און מיט קינד גיין ערגעץ, ערגעץ צו אַ פאָרעצל אַ באַקאַנטן אַף אונטערגעסלעך פּריצישע.

נאָר נאָענט, גאָר נאָענט האָט שוין געקנאַלט. און ער האָט זיך צוריק אומגעקערט. אוועקגעלאָזט ציקאַנער, מיט ווייב און מיט קינד אומגעקערט.

און ר' בעריש מאכלין איז אין בעט געלעגן, מיט אויגן צו סטעליע געלעגן און געשוויגן. און יאנקל, ר' בעריש מאכלינס אַמאָליקער מעשאָרעס, האָט מיט העמערל טיר פון קלייט אונ-טערשטער, פאַרבאהאלטענער געפּרוּווט, און שכיינים פון קאָרי-דאָר זיינען ארום געשטאַנען.

— אָ-די טיר וועט מען אזוי גרינג ניט נעמען, אָט-דאָ וועט זיין זיכערער, — האָט גערעדט יאנקל, ר' בעריש מאכלינס אמאָ-ליקער מעשאָרעס. און שכיינים ארום האָבן מיטן קאָפּ אַף יאָ געשאָקלט.

און פון אלע זייטן שטאָט האָט געקנאַלט. פון פעלד אַף יע-נער זייט וואָקזאַל, פון יענער זייט זאַוואָד, פון יענער זייט טורמע, פון יענער זייט גאָרטן טיפן איז געלאָפן דאָרף, מיט גאָפּל, מיט

גראַב-אייזן, מיט „אַדריז״, מיט היטל אויסגעדרייטן, — דאשעק אַף צוריק, — מיט אויג אָנגעצונדס געלאָפן. און פון יענער זייט צווינ-טער „פייגעריוועקע״, פון כאַזיירניקעס-פּאַרשטאָט האָבן געיאָגט זיך — מיט ביקסן, אַף צווינטער „פייגעריוועקע״ נאָך פאַרן דייטש באַגראָבענע, און מיט באָנים ווילדע, יונגען קודלאטע האָבן גע-יאָגט זיך די כאַזיירניקעס.

און דעם ערשטן טאָג איז אַף טראָטואר אונטער דירע זיי-נער געלעגן צעשמעטערט בראַווער, דער בייזער דאָקטאָר בראַווער, וואָס נאָך פאר אַ אינגל אַן אָפּגעריסענעם געדיינקט אים שטאָט, — „ס'איז אים מיט גרינע ווערים אָנגעקומען, ביז ער איז א לייט געוואָרן״, פלעג שטאָט רעדן וועגן בייזן דאָקטאָר בראַווער, וואָס לאָזט דעם כוילע קיינמאָל קיין וואָרט ניט אויסרעדן, — ער איז, דאָקטאָר בראַווער, אַפן בוידעם אַרוף, און דורך פענצטערל אין בוידעם האט מען אים ארויסגעשליידערט.

און אַף האָטעל-גאַס, גאַס פון סקווער, זיינען אונטער גאַ-ניקל פון דירע זייערער געלעגן צוויי באַכורימלעך יונגע, מיט פענעמלעך געלעכערטע, — די שאַטינס, די בעסטע פידלער פון שטאָט, די שאַטינס.

און בא האָטעל „פראַנסואַ״ איז אויסגעצויגן, מיט קאָפּ אַראָפּ, אין סוויטע פויערישער געלעגן טשאלי, יונג פון אַגראָנאָם-שול, סעקרעטאַר פון איספּאָלקאָם — טשאלי.

און בא נידער פון שטאָט אַף בערגל זיינען געלעגן צוויי יונגען לעדערוואַרגער, וואָס זיינען געקומען צו לויפן צו גוי באַקאַנטן, קוינע שטענדיקן זיך באַהאַלטן, און גוי באַקאַנטער האָט זיי מיט ביקס אייגענער געשאָסן.

און אונטערן בערגל בא נידער פון שטאָט איז צעשפּרייט געלעגן קיווע דער מעשוגענער, וואָס פלעג מיט היינער האַנדלען, וואָס פלעג אין קלייט, אין שטוב אריינפליען:

— נאַ דיר א גראָשן, גיב א קאָפּקע!..

און גאַסן און דירעס האָבן געקערט דעם גראָב-אײַזן, דעם „אָדריז", דער ביקס, וואָס איז באַגראָבן אַף צווינטער „פּייגע-ריזוקע" נאָך פאַרן דײַטש. און אַף גאַס לײַדיקער, אַף דאָרף און מיט-גאַס שטאָטישער, אַף דירע פאַרשפאַרטער און אַף אַלץ, וואָס אין דירע פאַרשפאַרטער טוט זיך, האָט נאַכט אַראָפּגענידערט.

די נאַכט איז א מאַי-נאַכט געווען, און אין דער נאַכט איז די לעוואָנע פאַרגאַנגען רויט, און אין האָטעל „פראַנסואַ" און אין שטאָטהויז האָבן יונגען קודלאַטע געזונגען אַ גאַנצע נאַכט.

און דעם צווייטן טאָג האָט זיך אין דירעס פאַרשפאַרטע געטון, און פון דירעס פאַרשפאַרטע האָט מען בינטלעך געפירט, פון אַלע עקן און פון אלע זייטן געפירט. פון ר' בעריש מאַכלינס הויז, פון קלייט אונטערשטער, פאַרבאַהאַלטענער האָט מען פיר פאַרנומען, — יאַנקלען, ר' בעריש מאַכלינס אַמאָליקן מעשאָרעס, כאָימל, דעם זיידענעם יונגערמאנטשיק, וואָס קויפט אין קרייזשטעטלעך איין בוימל און בייוול און מעל, אַווּרעמלען, דעם קאַנטאָר פון דער כאָראלער שול, און זיין ווייב — דאָס ווייב איז אליין מיט געיאָמער — „אווּרעמל! אַווּרעמל!" נאָכגעלאָפן. ר' בעריש מאַכלין האָט אויבן גוי מיט בולמע אף אויג, מיט דובינקעלע אונטער פאַכיוע, געגעבן טרינקען ווישניאַק, און גוי האָט געשמאַק געטרונקען: „נאָך! נאָך!", און אונטן האָט האמוין געקאָכט, שייגעצל בלאָנדס פון פאָרשטאָט איז אין האַמוין מיט אייגלעך גיריקע אַרויסגעשפּרונגען.

און צו מיט-שטאָט, אַף הויפּט-גאַס האָט מען בינטלעך געבראַכט, און לאמצימצאקאם, דער מעשוגענער גוי, יענער מעשוגענער, וואָס פלעג בעאייס מילכאָמע צו אָפּיצערן אף הויפּט-גאַס צושטיין:

— Не майте чим стріляти:
Г... стріляйте! !..—

לאמצימצאָקאָם האָט מיט שטעקן איבער קעפּ געבויגענע געהאַקט, און צו פלאַץ הוילן אונטער טורמע, צו סעלזן אין גאָרטן טיפן האָט מען בינטלעך געפירט.

און דעם דריטן טאָג האָבן גלעקער פון קלויסטערס געקלונגען, און גאַלעך האָט אף פלאַץ באַ קלויסטער רעדע געהאלטן, און בינטלעך האָט מען געפירט.

און דעם פערטן טאָג — און דעם פינפטן טאָג — דעם פינפטן טאָג זיינען פורלעך נאָך פורלעך פארביי ראַטהויז, פארביי לעכער פון מאַרק אַלטן, פארביי קרומען באַרג, צו נידער שטאָט, צו טויטן בריקל, צו בייס-אוילעם גרייזיקן אף באַרג געפאָרן, און אַ פויער אַ באָרוועסער איז אין מיט-גאס געשטאַנען, מיט „אָדריז" געפאָכעט:

— Близько до них не підходи!

און הענט מיט פיס צונויפגעפלאָנטעטע פאָרן זיך אף פורלעך געהעצקעט, און פון דירעס פאַרשפאַרטע האָט מען זיך גערוקט, אַראָפּ, צו נידער שטאָט צו טויטן בריקל, צו בייס-אוילעם אַף באַרג העלפן באַגראָבן.

און אַף בייס-אוילעם אף באַרג זיינען רייען געלעגן, אידן פון נייער שטאָט, און אידן פון אַלטער שטאָט, און אידן פון באַ-און אַרום-ראָטהויז.

און שטאָט-מיידל מיט האָר צעפּאַטלטע, מיט ברוסט צעריסענער, און יאַנקל ר' בעריש מאַכלינס אַמאָליקער מעשאָרעס—מיט ציין צעשטשערעטע ארויף-צו, צו הימל, צו מאַי-זון אין הימל, און כאַימל, זיידענער יונגערמאַנטשיק, מיט זשילעט פארבלוטיקטן, און אַוורעמל ציקאַנער מיט האַלז צעשניטענעם, מיט באַק-ציינער דורך ברייטער לאָך אין באַק אַנטפּלעקטע, און זיין ווייב — איטע — מיט קאָפּ אָנגעלענטן אַף אים, מיט קאָפּ צעשויבערטן, צוגעטוליעטן צו ברוסט אוורעמלס, מיט פּאָנעם פאַרגליווערט-פאַרוואָרפנס, און אידן, אָן א שיר אידן. 80 זיינען שוין געלעגן אין גרוב פיסן באַ ווינקל פאַרקן, און נייע רייען ווינען באַ פאָרקן אויסגעצויגן געווען, און פירלעך נאָך פורלעך זיינען געפאָרן. און פויער הוילנאַקעטער האָט געגראָבן, אָפּגעשטעלט זיך אף א רעגע, א ציגאַר פאַרדרייט, אויסגעשפּיגן און געגראָבן, און ווייבער האָבן ניט געוויינט.

און פאַרבײַ פאַרקן, פון פעלד, צו נידער שטאָט האָבן גע-
ריטן יונגען פריערישע אף פערד היציקע:

„По-пе-ре-ду До-ро-шен-ко
Веде свое військо,
Військо запорожске
Хо-ро-шень-ко...

און באַ סאַמע ווינקל פאַרקן איז לעבן טאַטן און לעבן ברו-דער אויסגעצויגענע געלעגן קליין אינגעלע מיט היטל אַף פּאָנעם, מיט פיסל פאַרבלאָוטע, און א הינטל, אַפן פעלד אָנגעלאָפנס, האָט פיס באַשמעקט, צוגעטראָטן, אָפּגעלאָפן, צו און ווידער באַשמעקט. און ווייבער האָבן ניט געוויינט, ניט געטאָרט וויינען.

— מירן גײן, איציק?

האָבן זיי בײדע מיט אונטערגעסלעך געדרוקט זיך צוריק, טשערנאָסאָן מיט אַוורעמל ציקאַנערס זון. געטרייסלט האָט פאַכעד אַוורעמל ציקאַנערס זון:

— איציק, אָט-דורך-דאַנעט? דאָ וועלן מיר זיך אָן זיי ניט אָנשלאָגן? דורך דאַנעט?

און פון אונטער ראָגן האָבן זיי אַרויסגעקוקט און זיך ווייטער געדרוקט און געדרוקט צו ר' בעריש מאַכלינס הויז, און אין צי-מער איבערגעקערטן, וויסטן, צווישן מעלער צעבראָכענע און דערנאָך אין קין פינצטערער, אין אויוון און אין אייוועלע האָט פרישע, אַוורעמל ציקאַנערס זון, געזוכט, געגישטערט, געקלאַפּט, געריסן:

— עפּשער אָט-דאָ, איציק?

ס'האָט מיט אים געוואָרפן, און ער האָט געקלאַפּט אין איי-וועלע, אַ העמערל געפונען און זייטלעך פון אייוועלע אָפּגע-קלאַפּט און דעם קאָפּ אין אייוועלע אַריינגערוקט:

— עפּשער אָט-דאָ, איציק?

און סאָסקאָלסאָף האָט ער פריער קאָפּ זײַנעם פון אייוועלע אַרויסגעבראַכט און דערנאָך האַנט, האַנט אין אַש און עפּעס אין האַנט אַרויסגעשלעפּט, און אַף פּאָנעם זײַנעם אין אַש האָבן זיך

ט־ערן טראָפּנדלעך געקייקלט, און ער איז צום טיש, צו טיש צעקלאַפּטן, צעוואַלגערטן אין מיט-צימער איבערגעקערטן צו:

— ס׳איז דאָ, איציק!..

און ער האָט פון האַנט צווי פּעקעלעך, קליינינקע, אין פּאַפּיר פּארוויקלטע אַף טיש אַראָפּגעלאָזט, און מיט הענט ציטערנדיקע האָט ער פּעקעלעך אופגעריסן און מיט טראָפּנדלעך אַף פּאַנעם, מיט הענט פיבערנדיקע האָט ער גיך-גיך געציילט: 20... 40... 70...

— 200 ניקאָלאַיעווער, איציק!..

און אַף פּאַנעם זיינעם האָבן טרערן טראָפּנדלעך געגלאַנצט.

און דעם זעקסטן טאָג איז טשערנסאָן מיט בלעטל פּאַפּיר, ציינעניש אין קעשענע:

„Дано це подсвідченя громодянину Черносону на право шукания трупів в місті та околицях".

מיט געוואָלט, גאַס אראָפּ, צו גאָרטן טיפן, צו פעלזן אין גאָרטן טיפן געקומען, געזעען: פעלזן איבער סאָזשלקע, לעבן בערגל, איבער גאָרטן טיפן, אין בלוט. און אַף הויפּט-גאַס, בײַ האָטעל „פראַנסוזע" איז פויערישע כאָפּטע פאַרשפּעטיקטע, ערשט-געקומענע, גוי און גויע און שייגעץ מיט גאָפּל און גראָב-אייזן און „אָדריזי" געשטאַנען, און יונג קודלאַטער, שיקערער האָט פון שטאָק העכערן אין האָטעל „פראַנצוזע" קאָפּ אַרויסגערוקט און געדעוועט און, היפּע לאַנגע אראָפּוואַרפנדיק, מיט פויסט גע-טיים:

— אהין, אהין!..

און פויערישע כאָפּטע פאַרשפּעטיקט איז פאַרביי סקווער, אראָפּ, צו בריק, צו וואָקזאַל געגאַן.

און אין סקווער האָט מויד פון כאַזערניקעס-פּאַרשטאָט גע-שפּאַצירט, געדרייט זיך אַרום ראָד, — פערמער שווין ניטאָ אין ראָד. פערמער פאַר הינט אַף פּלאַץ הוילן לעבן טורמע אַרויסגע-שלייערט! — געדרייט זיך מיט טעלעגראַפּיסט האָט מויד פון כאַזערניקעס-פּאַרשטאָט און געקווייטשעט און געלאַכט.

און דעם זיבעטן טאָג — דעם אַכטן — דעם ניינטן — דעם צוועלפטן — אין דער טיפעניש פון נאַכט נאָך צוועלפטן טאָג האָט געבויכעט, פון פעלדער, וואָס צווישן טורבע און יאַקוואַל און נאָענטער באַן-סטאַנציע, האָט געביבערט. און קלייסטערס — אַלע קלויסטערס פון שטאָט און פאַרשטאָט האָבן געקלונגען. און ס'האָט געריסן און ס'האָט געשניטן ליפט איבער שטאָט ביז פרי. און אין בלייכן פון פרי האָט אין פערטקע פון הויז אונטער ד בע-ריש מאָכלינס הויז אָנגעקלאַפט וואָלאָדי איידעל ציקאַנערס בענאָקל, וואָס איז טיט „קרעסטיאַנסקיי באַנקאַ" אייעק. כ'האָט אים, וואָלאָדיען, פון פענצטער הויכן דערזען, און ביטאַ ברודער זיינער, איז צו אים. צו פערטקע עפענען אַראָפּ. און שטיינים בא פענצטער הויכן האָבן געקוקט: ער שטייט וואָלאָדי און לערער-רעקל, מיט באָטבעס צוויי אין פאַס פון יענער זייט פערטקע. און נאָך איידער פערטקע עפנט זיך — שפאַנט ער אייעק וואָלאָדי, מיט שפאַן האַרטן שפאַנט ער אייעק און די באָטבעס בא זייט פאַס וויגן זיך. און ביטע עפנט פאָרטקע אים און שרייט נאָך:

— וואָלאָדיאַ.

נאָר וואָלאָדיע גיט ניט קיין אים צוריק א טאָר שפאַנט אוועק.

און אף נאָט פון טקייער פון בריק פון יאַקוואַל האָבן אין פרי צעשפּרייטן באַרייטע אָפּגעריסענע-אָפּגעטריטענע נאַרפאָ-רעטעס, ניט-אויסגעשלאָפענע געשפּאַנט פאַלנעריע שיסטערל, שינדער-יונג, שערערל — „קרעסטיאַנסקיי באַנקאַן". זיי האָבן זיך צעלייגט בא איזערנע שטאַנגען פון טקייער-פאַרקן, און הייבער און קינדער און שוסטער אין מאַנטס פון אַלע עקן שטאָט זיינען געלאָפן און יונגע קינדער אייגענע האָבן דער-ציילט:

— ווייטער פון דער 4-טער באַן-סטאַנציע זיינען מיר ניט אוועק. היינט איז געקומען מיט אונז א בראָנעוויק און יאַקוואַל שטייט ער. א פאָלק א גאַנצער קימט פאַרנאַכט אַריין און שטאָט אַריין. די שטאָט איז באַוואָרנט.

און צו שטאָטהויז, צו פאפירן און פאפירן צעשאָטענע, האָבן דורכגעשפאנט קאָמיסאר מיל, געשטופלטער טאָמאש, ראָליק דעם קאָפ אָנגעבויגן, די האנט אָנגעשפארט אף רעוואָלווער, וואָס בא זייט פאס, ראָליק.

און רעדאקטאָר שטיין האט שוין טשערנסאָנען אף הויפט-גאס אריבגעשלעפט:

— א סיגאָרע, אז זיי האָבן זייער א שלעכטע רייזע געהאט. אף דער 4-טער סטאנציע האָבן זיי פון פאָלק זייערן, וואָס דאָרט געשטאנען. דעם פאָלק, וואָס קומט היינט אריין צו אונז, גאָר א טשיקאַווע באגעגעניש באקומען. „קאָמונדיא!“ — האט זיי כעוורע שיקערע פון פאָלק געשריגן, און א סיגאָרע קלעפ געגעבן זיי. ווי געפעלט עס דיר, טשערנסאָנערע?

און דירע פארטפארטע האָט אף נאַכט אַרומגעשפאַנט, און „לייע די שאַמעסטע“ האָט דעם אַמאָליקן פארקויפער פון אַמאָליקער „מאַנאַפאַלקע“ גיי באַיאָרטן פון „סאָיוז רוסקאַוואָ נאַראָדאַ“ אַמאָליקן פון נידער-שטאָט געפירט. און עפעס האָט געשטאַמלט מאַנאַפאָלשטשיק. און „לייע דער שאַמעסטעס“ רעוואָלווער איז באַ שלייף מאַנאַפאָלשטשיקס געהאַנגען, און „שווייג“ האָט „לייע די שאַמעסטע“ געשריגן און צו טרערן אָפענע פון בריטן „פאָ-ושאַרנע“-הייט האָט ער דעם מאַנאַפאָלשטשיק געפירט.

און אַז ס'האָט גענומען טונקל ווערן, זיינען פון בריק, פאַרביי סקווער, צו האָטעל „פראַנסיאַ“ געפלויגן אַף פערד פאַרשוינען אין העל-רויטע פלידערן צעפאַרעטע רעווענדיקע — און אַז ס'איז טונקל געוואָרן, איז בא האָטעל „פראַנסיאַ“ אף טראָטואַר לאַנגער טעפיך צעשפּרייט געווען, און כאַפּטע אין רויטע פלודערן האָט אין טעפיך געטאַנצט:

„Я на бочке сижу,
А над бочкой — птичка,
Мой миленький — большевик,
А я — большевичка“

און רייטער אין רויטע פלודערן האָבן זיך איבער שטאָט גע־יאָגט, און שטאָט איז שוין צוריק אין פארשפּאַרטע דירעס געווען.

און אָפּדערנאַכט איז טשערנסאָן געקומען אין שטאָטהויז, לאַנג אַרומגעשלעפּט זיך איבער צימערן נים באַלויכטענע, עפּעס ארומגעזוכט און ענדלעך ערגעץ אין אַ ווייטסטן, פינצטערן צי־מער געטראָפן בא טיש איינעם אַ שלאָפנדיקן מיט קאָפּ אָנגע־שפּאַרטן אַף הענט צעשפּרייטע אַף טיש. ער האָט, טשערנסאָן, אַ שטילן צי געטון באַם אקסל דעם שלאָפנדיקן:

— ראָליק!...

און ראָליק האָט זיך אַ כאַפּ אויף געטון, האַנט אַ שטרעק אויס געטון צום גלאנצנדיקס אַפן טיש, נאָר ארומגעקוקט זיך און בלייך צעשמייכלט זיך:

— האַ—האַ, טשערנסאָן! זיק, טשערנסאָן!...

פון הויפּט-גאַס האָט זיך געטראָגן ווילד, שיקער געזאַנג, און ראָליק האָט דערציילט, אַז יאָ, אַפּן פּראָנט איז מארוסיע, נימעס געוואָרן איר אין גובערניע-שטאָט, אַפּן פּראָנט איז זי, און שטייענדיק באַם פענצטער, די האַנט אַרופגעלייגט אַף טשערנ־סאָנס אַקסל, צוהערנדיק זיך צו די קוילעס פון הויפּט-גאַס, האָט ראָליק געזאָגט:

— באַנדיטן איז עס, פּאָלקאָמע באַנדיטן. אַ דריי פערטל פון זיי דארף מען אויסשיסן. נאָר פון דאָרף צעבונטעוועטן, פון פּע־טליורען זיינען זיי די בעסטע באַוואָרעניש. שלאָגן שלאָגן זיי זיך אין שלאַכט ווי שיידים. פּאַר שלאכט, צווישן שלאכט, אין שלאכט איז אייגס: לאָז זיי הוליען!... מאָרגן פאָר איך אין גו־בערניע-שטאָט זען, מע זאָל אַ זיכערע טייל אַהער אַראָפּשיקן...

— מאָרגן פאָרסטו אוועק?

— יאָ. מיטן בראָנעוויק. מאָרגן אינדערפרי.

— מיטפאָרן קאָן מען מיט דיר, ראָליק?

— דו?... מיטפאָרן?... פאַרשטייט זיך, פאַרשטייט זיך, טשערנ־סאָן!... הער, טשערנסאָן: ס'איז דאָך אַ גלענצנדיקער איינפאַל. וואָס וועסטו זיך דאָ ארומפּלאָנטערן?... קום מאָרגן אַפן וואָקזאַל

און פאַרטיק. אין אַ טאָג זײַנען מיר אין גובערניע-שטאָט. איז געמאַכט? יאָ? קומסטו מאָרגן אינדערפרי?

און באַ טיר האָט ער אים ארומגענומען, ראָליק, און האָט אים געדריקט און פון טיר נאָכגעקוקט, מיטן פינגער געפאָכעט:

— איז זע-זשע: קום!...

אַפן לאַנגן רויטן טעפיך באַ האָטעל „פראנסואַ" האָבן 30 האַרמאָשקעס געשפילט, און אַ לאַנגער באָכער אין רויטע פלודערן האָט געטאַנצט:

— „Эх, яблочко,
Ку-да ко-ти-шь-ся?"

און מיידל, ווייבל האָט ניט געטאָרט די גאַס דורכגיין.

און דער פרי איז אַ קלאָרער געווען, און דער צוג האָט פון וואָקזאַל גערירט, פונפאָרגט — בראָנעוויק, אין זיך פאַרטונענער, מיט אייגנוועדע און מיט דראָ-שטימען — „אַ זאס!"...

און פעלדער אוקראַינישע, פעלדער אין מאַי-כוידעש זײַנען פאַרביי צוג געפלויגן, און ראָליק איז אַף יעדער סטאַנציע מיט רעוואָלווער אין האנט צו „דעזשורנע" און צו „סמאַזטשיק" געלאָפן, און „דעזשורנע" האָט געפאָלגט און „סמאַזטשיק" האָט געפאָלגט און צוג איז ווייטער געפלויגן.

און פארנאַכט זײַנען זיי שוין געווען אַף דער גרויסער מיט-סטאַנציע, און דער בראָנעוויק האָט זיך פון זיי אָפגעקייטלט, און זיי זײַנען אף סטאַנציע, ווארטנדיק אף צוג, אין מיט האמוין רויטאַרמייאישן געשטאַנען, און פאַרשוין אין מאַנטל קאווקאַזער מיט פאָנעם מיזרעכישן, פאָנעם, וואָס גיט יעדער רעגע אַ טאַנץ דעם „טאַנץ פון הייליקן וויט", פאַרשוין האָט ראָליקן געפאַטשט אין פלייצע, אף רוסיש צעקאַליעטשעטן גערעדט:

— ס'וועט זיין רעכט, ראָליק. מיין כעוורע וועט די שטאָט אין די הענט אריין נעמען. זאָרגט ניט, ס'וועט זיין, ווי ס'דאַרף צו זיין!...

און ארום האָבן געשמייכלט כעווריע. רויטאַרמייער, לאטישן, מאַדיארן, אידן, כאָדיס, — „אינטערנאַציאָנאַלער פאָלק", וואָס

געבערניע-שטאָט שיקט פּאַר קרייז-שטאָט. געפּאַטשט האָט כעוורע ראָליקן אין פּלייצע:

— ס'וועט זיין רעכט, ראָליק...

און ראָליק איז ערגעץ אוועק, און טשערנסאָן האָט אף אים אין וואַגאָן געוואַרט, און אַז ראָליק האָט זיך אומגעקערט, מיט בינטל פרישע צייטונגען אומגעקערט, האָט ער, ראָליק, געשטומט, געלעגן אויסגעשפּרייט אף באַנק און געשטומט, און אַז צוג האָט ווידער גערירט און זיך צעלאָזט, צעפלויגן, האָט ראָליק טשערנסאָנען אַ צייטונג דערלאַנגט:

— נאַ, לייען, טשערנסאָן!...

און אין צייטונג-שפּאַלט, אין ווינקל אויבן האָט טשערנסאָן מיטאַמאָל דערזעען: אַ גרויסע, שוואַרצע ראַם, און אין ראַם —

„דעם 10-טן מאַי איז אפן פּעטליורישן פראָנט אומגעקומען כ-טע מאַרוסיע מענטינא...״

ראָליק איז געלעגן אויסגעצויגן אפן באַנק, מיט פּאָנעם צו וואַנט, און טשערנסאָן איז געשטאַנען באַם פענצטער, קעגן פעלד פאַרביי פליענדיקן.

און אין אַ שאָ אַרום זיינען זיי ביידע באַם טישעלע אין ווינקל וואַגאָן, באַ ליכט געזעסן, געשפּילט אַ שאָך.

— היט זיך, טשערנסאָן!... דער „לויפער״ דיינער!.. היט זיך!..

און פעלד אָוונטיקס איז פאַרביי צוג געפלויגן.

און אין ריכטונג קעגניבערדיקער, אין צוג פליענדיקן צו שטאָט, ווי זי ליגט צווישן פעלדער אוקראַינישע, זיינען באַ צעפראַלטע טירן פון „טעפּלושקעס״ געשטאַנען, געזעסן לאַטישן, כאָדים, אידן, מאַדיאַרן, — „אינטערנאַציאָנאַלער פּאָלק״. אינאָוונט אף פעלד אוקראַינישן האָבן זיי געזונגען די ליד וועגן דעם, אַז

„ס'איז שוין דער לעצטער
און אַנטשיידענער שטרייט...״

און ווינטל לייכט, אָוונטיקס האָט זיך מיט די קלאַנגען אף פעלד אוקראַינישן געשפּילט.

פאָפּולערע ביבליאָטעק

(סעריע בעלעטריסטיק — פאַר דערוואַקסענע)

ק.

1. דזשעק לאָנדאָן — אין נאָמען פון גערעכטיקייט 15
2. אי. באַבעל — דערציילונגען 15
3. הענרי — די וועגן, וואָס מיר קלייבן זיך אויס 15
4. זש. דיומעל — דערציילונגען 15
5. סאַלטיקאָוו-שטשעדרין — ווי אַזוי איין פויער האָט צוויי גע-
נעראַלן געהאָדעוועט 12
6. ה. אועלס — גאָט — דינאַמאָ 12
7. ל. פראַנק — אין לעצטן וואַגאָן 15
8. רע-ווער-סטעקפּול — אין די וועלדער פון קאָנגאָ 15
9-10. דזשעק לאָנדאָן — א מעקסיקאַנער 24
11-12. א. קופּרין — גאַמברינוס 24
13-14. מ. גאָלד — דערציילונגען 25
15. ע. פינינבערג — גאַלאָפּ 40
16. בונין, גאָלד, מיל — קנעכט 25

פּרייז 4[illegible] קאָפּ.

Э. ФИНИНБЕРГ

ГАЛОП

Кооп. Изд. „Культур-Лига"

קאָאָפּעראַטיווער פאַרלאַג
„קולטור־ליגע"
קיעוו [illegible]

דרוק [illegible]